

**UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA**

DIPLOMSKO DELO

**ZAPOSLOVANJE TUJE DELOVNE SILE
V ITALIJI**

Ljubljana, maj 2004

MOJCA LEGAC

IZJAVA

Študentka Mojca Legac izjavljam, da sem avtorica tega diplomskega dela, ki sem ga napisala pod mentorstvom dr. Zarjana Fabjančiča in dovolim objavo diplomskega dela na fakultetnih spletnih straneh.

V Ljubljani, dne 18.5.2004

Podpis:

KAZALO

1. UVOD	1
2. MEDNARODNE MIGRACIJE V ITALIJI.....	3
2.1. <i>MEDNARODNE MIGRACIJE .....</i>	3
2.2. <i>MIGRACIJSKI TOKOVI V PRETEKLOSTI.....</i>	5
2.3. <i>MIGRACIJSKI TOKOVI DANES.....</i>	8
2.4. <i>MIGRACIJSKI TRENDI PRIHODNOSTI .....</i>	11
3. POLITIKA ZAPOSLOVANJA V ITALIJI.....	14
3.1. <i>SPLOŠNI POGOJI ZA VSTOP V ITALIJO.....</i>	14
3.1.1. <i>DOVOLJENJE ZA PREBIVANJE .....</i>	15
3.1.2. <i>LISTINA ZA PREBIVANJE.....</i>	18
3.2. <i>VSTOP TUJEGA DELAVCA V ITALIJO.....</i>	19
3.2.1. <i>VSTOP TUJEGA DELAVCA V POSEBNIH PRIMERIH .....</i>	23
3.3. <i>IZGON IZ ITALIJE .....</i>	24
3.4. <i>ZAKONI.....</i>	25
3.4.1. <i>ZAKON 943.....</i>	25
3.4.2. <i>ZAKON 39 – ZAKON MARTELLI .....</i>	25
3.4.3. <i>ZAKON 40.....</i>	26
3.4.4. <i>ZAKON BOSSI - FINI.....</i>	26
3.5. <i>RAZISKAVA O ZAPOSLOVNI KONKURENCI V ITALIJI .....</i>	27
4. DEMOGRAFSKI PODATKI O IMIGRANTIH V ITALIJI .	29
4.1. <i>SPOL .....</i>	29
4.2. <i>STAROST.....</i>	29
4.3. <i>IZOBRAZBA.....</i>	30
5. DRUŽBENI POJAVI OB IMIGRACIJAH	31
5.1. <i>OSEMDESETA IN DEVETDESETA LETA .....</i>	31
5.2. <i>DANES.....</i>	31
5.3. <i>TRENDI PRIHODNOSTI .....</i>	32
6. ILEGALNA DELOVNA SILA	33
6.1. <i>MERJENJE SIVEGA GOSPODARSTVA.....</i>	33
6.2. <i>ILEGALNA DELOVNA SILA V ŠTEVILKAH.....</i>	33
6.2.1. <i>PROBLEMATIKA ALBANSKIH ILEGALCEV .....</i>	34
6.2.2. <i>TRAGEDIJE, POVEZANE Z ILEGALNIMI PRISELJENCI.....</i>	35
6.3. <i>PRAVICE ILEGALNEGA PRISELJENCA.....</i>	36
7. TUJA DELOVNA SILA V DRŽAVAH OECD IN ITALIJI..	36

7.1. STATISTIČNI PODATKI O IMIGRANTIH.....	36
7.1.1. ZAPOSLOVANJE NEDOKUMENTIRANIH PRISELJENCEV... 	41
8. SKLEP	42
LITERATURA	43
VIRI.....	44

1. UVOD

Temeljna sestavina mednarodnih migracij so postale ekonomske migracije. Čeprav migranti ne premikajo niti približno toliko kapitala kot trgovina in finance, sprožijo pomembne procese proti državam izvora in sprejema. Namen tega dela je prikazati in ugotoviti temeljne značilnosti tuje delovne sile na italijanskem trgu dela, ugotoviti države izvora, namen priseljevanja, probleme imigrantov, njihove demografske značilnosti in tako naprej.

V drugem poglavju bo govora o mednarodnih migracijah Italije v preteklosti in sedanjosti. Italija je postala imigracijska država takrat, ko so se ostale države severne in srednje Evrope, ki so desetletja uvažale delovno silo, odločile, da tega ne bodo več počele. Izvor tega preobrata je moč izslediti v hudi recesiji leta 1973-74. Korak za korakom so se migranti tretjega sveta usmerjali proti Italiji. Zaradi relativno hitre spremembe iz emigracijske v imigracijsko državo je bila Italija popolnoma nepripravljena voditi novo nastalo situacijo tako iz institucionalnega kot tudi iz socialnega in kulturnega pogleda. Prva zakonodajna intervencija, ki je prepoznala in poskušala urediti ta fenomen, se je namreč pojavila šele leta 1986.

Uvajanje tujih delavcev na trg dela poteka v Italiji že več kot deset let preko kvotne politike. Leta 2004 jih z odlokom predsednika ministrskega sveta lahko vstopi 29.500. Imigranti so koncentrirani v velikih mestih, kot so Rim in Milan. Največ jih je na severu države, in sicer v Lombardiji, Venetu in Piemontu, sledi sredina z Laziom in Emilio Romagno, najmanj priseljencev pa je na jugu Italije. Na začetku leta 2001 je bilo v Italiji 1.464.589 priseljencev iz vsega sveta, največ pa iz Evrope (586.161) in severne Afrike (308.309).

Starost italijanskega prebivalstva se konstantno večja, manjša pa se (in se bo tudi v bodoče) razred delovno aktivnega prebivalstva. Edina možnost za pridobitev potrebne delovne sile je torej imigracija tujih delavcev.

V tretjem poglavju bo govora o politiki zaposlovanja v Italiji. Schengenska konvencija opredeljuje pogoje, ki jih mora tujec izpolniti, če želi vstopiti v teritorij Evropske skupnosti. V kolikor niso prav vsi pogoji izpolnjeni, se osebi prepove prečkanje meje. Najprej si mora tujec zagotoviti vizum za vstop v Italijo, nato mora pridobiti dovoljenje za prebivanje. Po nekaj letih lahko pridobi še listino za prebivanje in celo državljanstvo.

V zadnjih letih so podjetniki večkrat opozarjali na pomembnost tuje delovne sile in povpraševali po povečanju kvotnih avtorizacij za vstop tujcev na italijanski trg dela. Samoumevno se pojavi vprašanje kako je mogoče, da se država, ki ima 2,5 milijona brezposelnih oseb, sooča s precejšnjim pomanjkanjem delovne sile.

Administrativni izgon se odredi z odlokom Notranjega ministrstva ali prefekta. Ukrep izгона vsebuje zahtevo, da mora tujec zapustiti Italijo v roku petnajstih dni in se javiti policiji na državni meji, da potrdi oddaljitev. Število tujcev, ki so bili dejansko izgnani iz Italije v letu 2000, je 66.057, tem se lahko prišteje še 64.734 pozvanih k izgonu.

Prvi regulativni zakon za fenomen imigracije so sprejeli 30.12.1986, kar nekaj let po samem pojavu. Zakon 943 je posredoval globoko v delovni okvir in je oblikoval bolj odprto disciplino. Zakon Martelli (zakon 39) je bil sprejet leta 1990 v čustvenem in polemičnem vzdušju, ko so na ta fenomen usmerili svojo pozornost tako politična sfera kot tudi sredstva množičnega obveščanja in javnost. Zakon 40 je bil sprejet leta 1998 pod predsedstvom Romana Prodiya in je bil v tistem obdobju dokaj napreden. Bistvo zakona Bossi-Fini je vzpodbujati in poenostaviti postopke za vstop tuje delovne sile v Italijo.

V četrtem poglavju se bo osvetlilo demografske značilnosti imigrantov. Raziskave so pokazale, da pri legalnem tujem prebivalstvu v Italiji prevladujejo moški. Tuje prebivalstvo ima svojo prednost v najbolj produktivnih starostnih razredih (62% spada v starostni razred med 25 in 49 let, pri Italijanih pa je ta odstotek zgolj 36,6%). Ta primerjava poudarja večjo mladost legalno prisotnega tujega prebivalstva glede na italijansko prebivalstvo.

Peto poglavje bo namenjeno opisu družbenih pojavov ob imigracijah. Zaradi hitre in nenadne spremembe iz države izvoznice v državo uvoznico delovne sile se je Italija znašla v hudi institucionalni, socialni in kulturni stiski. Zaradi pomanjkanja državnih posegov je v devetdesetih letih civilna družba začejala ustanavljati, predvsem s pomočjo sindikatov, razne centre za tujce, prostovoljne pomoči, sprejemne centre. Danes se prebujata slika presunljive trdote in neprijaznosti. Zavračanje, diskriminacija, predsodki do priseljencev pripravljajo teren silovitim socialnim konfliktom, ki izgledajo vse bolj neizbežni.

Italija uvaja in bo uvedla še več programov za izobraževanje in usposabljanje priseljencev, da bi jim olajšala uvajanje in prilagajanje trgu dela in socialnim odnosom. Poleg tega uvaja razne izobraževalne programe na osnovnih in srednjih šolah, da bi približala mladino novi multietnični družbi in bi se tako tendenca z novimi generacijami v prihodnosti vsaj delno obrnila.

Šesto poglavje bo namenjeno ilegalni delovni sili. Število ilegalnih tujih delavcev se hitro spreminja, zlasti ob prehodu iz zimskega v poletni letni čas. Ocenjuje se, da je okoli 600.000 stalnih ali polstalnih ilegalnih delavcev ter 300.000 priložnostnih ali sezonskih ilegalnih delavcev. Število priložnostnih ali sezonskih ilegalnih delavcev se v zadnjih letih skokovito povečuje.

V sedmem poglavju bo poudarek na pregledu tuje delovne sile v drugih državah. V večini držav članic organizacije OECD (Organisation for Economic Co-operation and Development)

sta število tujcev ali imigrantov ter njihovo razmerje s celotnim prebivalstvom v zadnjih desetih letih neprestano naraščala.

2. MEDNARODNE MIGRACIJE V ITALIJI

2.1. MEDNARODNE MIGRACIJE

Devetdeseta leta so minila v znamenju fenomena globalizacije, to je širjenje ekonomskih, finančnih in kulturnih modelov na svetovni ravni. Ta fenomen je lahko predstavljen kot odprava ekonomskih in socialnih mej, zahvaljujoč hitremu razvoju tehnologije, ekonomski integraciji in liberalizaciji, kar pomeni večjo mobilnost kapitala, blaga in oseb ter postopno rušenje vseh ovir za to mobilnost.

Vzporedno se je uveljavil nov model produkcije z lastnostjo poudarjene fleksibilnosti v času in uporabi proizvodnih dejavnikov. Uveljavil se je tudi fenomen internacionalizacije, to je premestitev celotnega procesa ali posameznih faz proizvodnje v tujino z namenom vstopa na nova tržišča, izkoriščanja in nadzorovanja surovin, potrebnih za proizvodnjo, ali pa uporabljanja proizvodnih instrumentov, ki predstavljajo nižje stroške od tistih na svojem ozemlju, kot je slučaj držav s poceni delovno silo, energijo ali storitvami.

V tem kontekstu je migracijski fenomen pridobil pomenljive razsežnosti. Stopnja rasti migracijskega prebivalstva se je več kot podvojila med šestdesetimi in devetdesetimi leti in se bo še okrepila v enaindvajsetem stoletju (URL: <http://www.oecd.org>, 2003).

Migracije so kompleksen pojav, nastal z začetkom človeške družbe. Po Malačičevi definiciji so to prostorski premiki prebivalcev ali selivcev iz odselitvenega v priselitveno območje. Deli se jih po različnih kriterijih, najbolj splošen pa je glede na selitveno raven, ki je lahko naselje, občina ali država (Malačič, 2000, str. 156). Lahko se jih razdeli tudi na notranje in zunanje. Notranje migracije se dogajajo v sklopu ene države, kjer se tako odselitveno kot priselitveno območje nahajata v isti državi. Zunanje migracije pa so premiki prebivalcev med državami, imenovane tudi mednarodne migracije. Le-te se lahko razdeli na emigracije in imigracije. Prve pomenijo odselitve ljudi iz njihove izvirne države, druge pa priselitve v drugo državo. Mednarodne migracije se z mednarodno povezanostjo hitro širijo (Urbanc, 2000, str. 2). Glavni dejavniki so geografski, demografski, kulturni, psihološki, družbeni, najpomembnejši pa so ekonomski dejavniki. Le-te so selitve zaradi zaposlitve oziroma dela, potekajo pa iz manj razvitih v bolj razvite države.

Ključne dejavnike migracijskega fenomena se lahko razdeli na dejavnike privlačnosti (pull factor) in na dejavnike spodbude emigracije (push factor). Dejavniki privlačnosti so dejavniki, ki državo spremenijo v migracijski cilj in so poglavitno vezani na (Ambrosini, 2001, str. 26):

- različne življenjske pogoje: večji razpoložljiv dohodek na prebivalca ter dostop do osnovnih koristi in storitev kot sta zdravstvo in izobrazba;
- različne pogoje trga dela: razlike v dosegljivih dohodkih in v priložnostih za delo.

Podatki Svetovne banke (1999) opozarjajo, kako so migracijski fenomeni podprti s kakovostnimi vidiki, povezanimi z življenjskimi pogoji v državah izvora ter izhajajo tako iz politično – socialnih značilnosti (kot so pomanjkanje primernih pogojev za svobodo in varnost) kot iz ekonomskih motivov, povezanih s slabšim življenjskim standardom emigracijskih držav.

Poglavitni dejavnik spodbude emigracije (push factor) je demografska rast, ki predstavlja problematične konotacije predvsem v državah severne Afrike in Azije.

Italija v okviru ekonomske globalizacije preizkuša nov fenomen, ki vpliva na ekonomsko strukturo, to je internacionalizacija (Ambrosini, 2000, str. 37). Ta izraz pomeni rastočo odprtost italijanskih podjetij (tako kot tudi mednarodnih) do tujih tržišč, ki se izraža kot nagnjenje k mednarodni delokalizaciji in eksteralizaciji proizvodnih faz in kot prošnja za delavce imigrante s strani podjetnikov.

Ta fenomen najde obrazložitev v dveh elementih:

- rastoča mednarodna konkurenca: ki spodbuja podjetnike k vstopu na tuje trge in izvozu proizvodnih faz v cenejše države (cenejša delovna sila, surovine, storitve, tehnologija,...) kot edini možnosti nadaljnje proizvodnje v globalizirani družbi;
- demografski problem: v različnih italijanskih regijah prihaja do močnega strukturnega neravnotežja kot posledice starosti prebivalstva, ki izraža visoke nivoje staranja in nižjo stopnjo rodnosti od potrebne za zagotavljanje generacijske zamenljivosti. Imigranti postajajo torej nepogrešljivi (pa čeprav nadležni) resurs.

V odnosu internacionalizacija – imigracija se lahko vzpostavi virtuozen krog z razvojem in izboljšanjem odnosov med področji sprejema in izvora preko boljšega kroženja tehnologije, know how-a in izmenjave kulture.

V tem trenutku ta možnost ni ne realna ne iskana. Priseljenec je povečini gledan zviška, ker se ukvarja s pretežno fizičnim in nekvalificiranim delom, s proizvodnjo smatrano kot "umazano" ter pogostoma slabo in s težavo varovano (kmetijstvo, usnjarstvo, gradbeništvo). To so povečini dela, ki jih Italijani ne bi bili pripravljeni delati, kar bi pomenilo, da bi moralo veliko podjetij za vselej zapreti svoja vrata, če ne bi bilo tuje delovne sile.

Sprememba načina proizvodnje se izraža tudi na trgu dela z dvema novima ključnima besedama: mobilnost in fleksibilnost. Globalizacija je namreč naklonjena in zahteva krajevno,

nacionalno in mednarodno mobilnost oseb, kar spodbuja migracijske tokove. Le-ti zadevajo tako profesionalno kvalificirane osebe, ki migrirajo predvsem proti severno-evropskim državam ter vse več tudi v Italijo, kot tudi sezonske nekvalificirane delavce. Strah pred imigranti se v splošnem povezuje na tri vrste možnih posledic za državljane države gostiteljice: izguba kulturne identitete, nevarnost za zaposlenost, nevarnost za javni red in varnost oseb.

2.2. MIGRACIJSKI TOKOVI V PRETEKLOSTI

Prvi podatki o mednarodnih migracijah na območju Evrope so iz leta 1861. Le-ti so zbrani v tabeli 1, kjer je moč videti, kako so se migracijski tokovi od leta 1861 do leta 1975 v večletnih obdobjih spreminjali (Sommaro di statistiche storiche dell'Italia 1861-1975, 1976).

Po drugi svetovni vojni so se mednarodne migracije razširile tako po številu migrantov kot po številu destinacij z vključitvijo vse več držav. Naftna kriza v začetku sedemdesetih let in prestrukturiranje svetovne ekonomije z začetkom v istih letih sta povzročila razpotje, ki je privleklo na plan nove populacijske tokove in nova priselitvena območja (države proizvajalcev nafte iz Perzijskega zaliva, vse bolj uveljavljene države Daljnega vzhoda,...). V tej novi fazi se je tudi južna Evropa spremenila iz emigracijskega v imigracijsko področje.

Od leta 1965 do leta 1990 je v razpoložljivih podatkih vidno povečanje števila migrantov iz okoli 75 na okoli 120 milijonov, odstotek svetovne populacije pa je ostal stalen, in sicer okoli 2,3%. Poleg tega, v nasprotju s splošnim mišljenjem, se je prevladujoče število migracij zgodilo med državami v razvoju (okoli 55% vseh migracij v letu 1990) (Ambrosini, 2001, str. 12).

V obdobju med leti 1950 in 1980 je več kot 7 milijonov Italijanov zapustilo svojo domovino predvsem iz ekonomskih razlogov. V začetku osemdesetih let se je italijansko ekonomsko stanje izboljšalo, usmerjenost se je obrnila in delavci se niso več izseljevali v tujino, temveč so se tuji delavci vse bolj priseljevali v Italijo.

Italija je postala imigracijska država ravno takrat, ko so se ostale države severne in srednje Evrope, ki so desetletja uvažale delovno silo, odločile, da tega ne bodo počele več. Vsaj uradno ne. Izvor tega preobrata je moč izslediti v hudi recesiji leta 1973-74. Eden od ukrepov evropskih držav je bil oster preobrat v migracijski politiki: ukinitev možnosti vstopa delovne sile iz držav, ki niso bile članice Evropske skupnosti, zapora državnih mej, sprejem samo v primeru ponovne družinske združitve ali političnega azila.

Medtem se je Italija razvila in dosegla polno zaposlenost ter visoko blaginjo življenja. Notranje migracije, ki so nudile potrebno delovno silo tovarnam na severu, so se ustalile. Sindikati so uspeli dvigniti tako delovne kot življenjske razmere delavskega razreda.

Začenjalo se je obdobje decentralizacije produkcije, ponovnega razcveta majhnih podjetij, hitrega razvoja severno-vzhodnih in centralnih regij (tako imenovanih »Tretja Italija«).

Potihoma, korak za korakom, so se migranti tretjega sveta usmerjali proti Italiji. Nenaključno je veliko migrantov prihajalo iz bivših francoskih kolonij v Afriki, kot so Maroko, Tunizija, Senegal. Le-ti so bili favorizirani zaradi pomanjkljivih kontrol na državnih mejah in ker v večini primerov niso potrebovali vstopnih vizumov.

Tabela 1: Splošno gibanje izseljencev in priseljencev glede na namembni kraj in izvor (povprečna ocena obdobja)

LETA	SKUPNO		EVROPSKE DRŽAVE		NEEVROPSKE DRŽAVE	
	Izseljenci	Priseljenci	Izseljenci	Priseljenci	Izseljenci	Priseljenci
1861-70	121.040	ni podatkov	99.272	ni podatkov	21.768	ni podatkov
1871-80	117.596	81.832	90.549	ni podatkov	27.047	ni podatkov
1881-90	187.920	ni podatkov	92.920	ni podatkov	95.000	ni podatkov
1891-900	283.473	ni podatkov	128.800	ni podatkov	154.673	ni podatkov
1901-10	602.669	ni podatkov	251.201	ni podatkov	351.468	171.627
1911-20	382.807	ni podatkov	169.645	ni podatkov	213.162	120.917
1921-30	255.064	137.814	136.242	75.238	118.822	62.576
1931-40	70.265	58.986	41.422	30.184	28.843	28.802
1946-50	225.544	76.001	127.698	59.425	97.846	16.576
1951-60	293.741	132.359	176.712	100.440	117.029	31.919
1961-70	264.699	186.862	212.821	171.118	51.878	13.744
1971-75	127.612	126.294	102.619	103.932	26.993	22.361

Vir: Sommario di statistiche storiche dell'Italia 1861-1975, Istituto centrale di statistica, 1976, str.34.

Zaradi relativno hitre spremembe iz emigracijske v imigracijsko državo je bila Italija popolnoma nepripravljena voditi novonastalo situacijo tako iz institucionalnega kot tudi iz socialnega in kulturnega pogleda. Prva zakonodajna intervencija, ki je prepoznala in poskušala urediti ta fenomen, se je namreč pojavila šele leta 1986 z zakonom 943, kar je več kot deset let po pojavu spremembe. Pred tem italijanska zakonodaja sploh ni imela definirane figure imigranta, ampak samo figuro tujca, kar je favoriziralo vključitev imigrantov za delo na črno.

Postopoma so začinjali imigranti vstopati v neformalno ekonomijo, najprej predvsem na jug Italije kot kmetijski dninarji, fizični delavci v ribištvu, nekvalificirani delavci v gradbeništvu, hišne pomočnice. Večina od njih pa ni nameravala ostati v Italiji, ampak si je želela doseči bolj obetajoče države.

V drugi polovici osemdesetih let so se začele statistične in demografske raziskave, da bi se čim natančneje ugotovilo število imigrantov v Italiji v tistem obdobju. V tej fazi so imeli odločilno vlogo demografi, ki so zaslutili odločilen pomen imigrantov za prihodnost Italije.

Tabela 2: Tuji državljani s stalnim bivališčem v Italiji po geografskih območjih in matičnih državah imigrantov

GEOGRAFSKA OBMOČJA IN MATIČNE DRŽAVE IMIGRANTOV	1994	1995	1996	1997	1998	1999
EVROPA	238.832	268.464	295.029	345.468	380.819	428.354
Evropska Unija:	120.329	124.917	128.483	133.511	137.922	143.401
od katere:- Francija	22.018	23.311	24.128	25.262	25.982	27.302
- Nemčija	29.507	31.051	31.812	32.746	34.193	35.603
- Velika Britanija	21.000	21.824	22.198	22.685	22.971	23.268
- Španija	10.155	10.988	11.486	12.277	12.804	13.415
Srednja in Južna Evropa:	102.851	128.186	151.041	196.171	227.507	269.652
od katere:- Albanija	24.725	28.856	33.212	55.648	71.866	93.601
- Bosna in Hercegovina	201	4.062	6.694	9.523	10.246	11.017
- Hrvaška	4.755	8.206	10.632	12.806	13.575	14.427
- Jugoslavija	37.673	44.088	48.808	49.467	49.830	51.742
- Poljska	10.836	11.714	12.812	16.614	19.714	22.309
- Romunija	8.047	9.914	11.801	17.860	23.610	29.970
- Slovenija	1.116	1.417	1.326	1.577	1.658	1.705
Druge evropske države:	15.652	15.361	15.505	15.786	15.390	15.301
Od teh: -Švica	11.538	11.503	11.594	11.622	11.524	11.579
AFRIKA	211.416	227.363	241.075	296.344	333.046	366.415
Severna Afrika	139.157	150.140	158.829	195.802	218.628	241.653
Od katere:- Alžirija	3.173	3.276	3.477	6.285	8.587	9.985
- Egipt	18.981	20.645	21.079	25.272	27.286	30.582
- Maroko	78.596	86.128	92.905	117.487	132.653	147.783
- Tunizija	35.693	37.336	38.663	44.176	47.516	50.647
Zahodna Afrika	44.443	46.841	49.146	63.864	75.348	82.958
Od katere:- Slonokoščena obala	1.636	1.849	2.063	3.990	5.401	6.088
- Gana	10.935	11.828	12.596	15.293	17.931	19.655
- Nigerija	6.271	6.490	6.581	9.486	12.689	14.438
- Senegal	19.379	20.142	20.556	25.737	29.422	31.551
Vzhodna Afrika	22.938	25.271	27.495	30.219	32.067	34.205
Od katere:- Etiopija	7.286	7.535	7.844	7.693	7.939	7.975
- Somalija	7.675	8.919	9.948	10.787	11.098	11.687
Srednja in Južna Afrika	4.878	5.111	5.605	6.459	7.003	7.599
AZIJA	106.286	113.929	122.696	150.995	175.682	209.230
Zahodna Azija	23.161	21.949	21.516	21.603	21.758	22.241
Od katere:-Iran	9.258	8.942	8.595	8.380	8.313	8.422
Srednja in Južna Azija	28.281	32.179	36.347	47.608	58.583	71.094
Od katere:-Indija	8.752	9.776	10.970	14.166	17.006	20.417
- Šri Lanka	11.062	12.923	14.884	18.024	22.402	27.119
Vzhodna Azija	54.844	59.801	64.833	81.784	95.341	115.895
Od katere:- Kitajska	15.844	17.399	19.385	25.963	33.244	41.472
- Filipine	26.272	29.621	32.150	41.749	47.894	59.273
AMERIKA	69.064	72.426	75.837	88.440	98.920	109.120
Severna Amerika	20.733	20.931	20.673	20.138	20.443	20.506
Od katere:- ZDA	18.142	18.421	18.163	17.576	18.113	18.120
Srednja in Južna Amerika	48.331	51.495	55.164	68.302	78.477	88.614
Od katere:- Argentina	8.151	7.772	7.519	7.507	7.552	7.456
- Brazilija	10.202	11.544	12.259	13.881	15.094	16.131
OCEANIJA	3.103	2.885	2.821	2.941	2.830	2.909
BREZDOMOVINCI	464	402	335	367	381	366
SKUPAJ	629.165	685.469	737.793	884.555	991.678	1.116.394

Vir: La presenza straniera in Italia, Caratteristiche demografiche, 2000, str.129.

Statistična merjenja so bila dvomljiva, površna in nadvse pomanjkljiva. Govorilo se je o milijonu, dveh milijonih imigrantov in še leta ponavljalo enake številke, ne da bi se razložilo temelje in metode merjenja.

V upanju, da bi institucionalno in zakonodajno bolj uskladili imigracijsko gibanje, so leta 1990 sprejeli nov zakon št.39, imenovan tudi »zakon Martelli«. Kot se bo v nadaljevanju razložilo, je bil tudi ta zakon dokaj pomanjkljiv, hkrati pa je bil smatran kot javno priznanje prehoda Italije med imigracijske države. Imigranti so se začeli priseljevati tudi na sever Italije in pričeli iskati bolj stabilna in nadzorovana delovna mesta. Ta trend je postal v devetdesetih letih značilna poteza trga delovne sile.

V letu 1990 so se začela izkrcavanja albanskih beguncev na južne obale Italije, kar je po začetnem navdušenju domačinov zaradi prehudih begunskih navalov kmalu povzročilo strah in vse večjo nestrpnost.

Leta 1998 so sprejeli nov zakon št. 40, s katerim se je Italija približala bolj razvitim in zrelim zakonodajam zahodnih dežel. S tem zakonom je Italija priznala, da se je zavedla pomembnosti in potrebe po imigracijski delovni sili.

V tabeli 2 je prikazano, koliko in od kod so prihajali imigranti v Italijo od leta 1994 do leta 1999. Razvidno je, da je največ imigrantov prihajalo iz držav Evropske unije ter srednje in južne Evrope kot so Jugoslavija, Albanija, Francija in Nemčija. Veliko imigrantov je prihajalo tudi iz severne Afrike iz držav, kot so Maroko in Tunizija, Vzhodne Azije ter Srednje in Južne Amerike. Skupno je bilo leta 1999 v Italiji 1.116.394 tujih državljanov s stalnim bivališčem (ISTAT, La presenza straniera in Italia, 2000).

2.3. MIGRACIJSKI TOKOVI DANES

Uvajanje tujih delavcev na trg dela v Italiji poteka preko kvotne politike (URL: <http://www.interno.it>, 2003).Število tujih delavcev iz držav nečlanic Evropske Unije, ki lahko vstopijo v Italijo, je leta 2004 z odlokom predsednika ministrskega sveta postavljeno na 29.500, od teh:

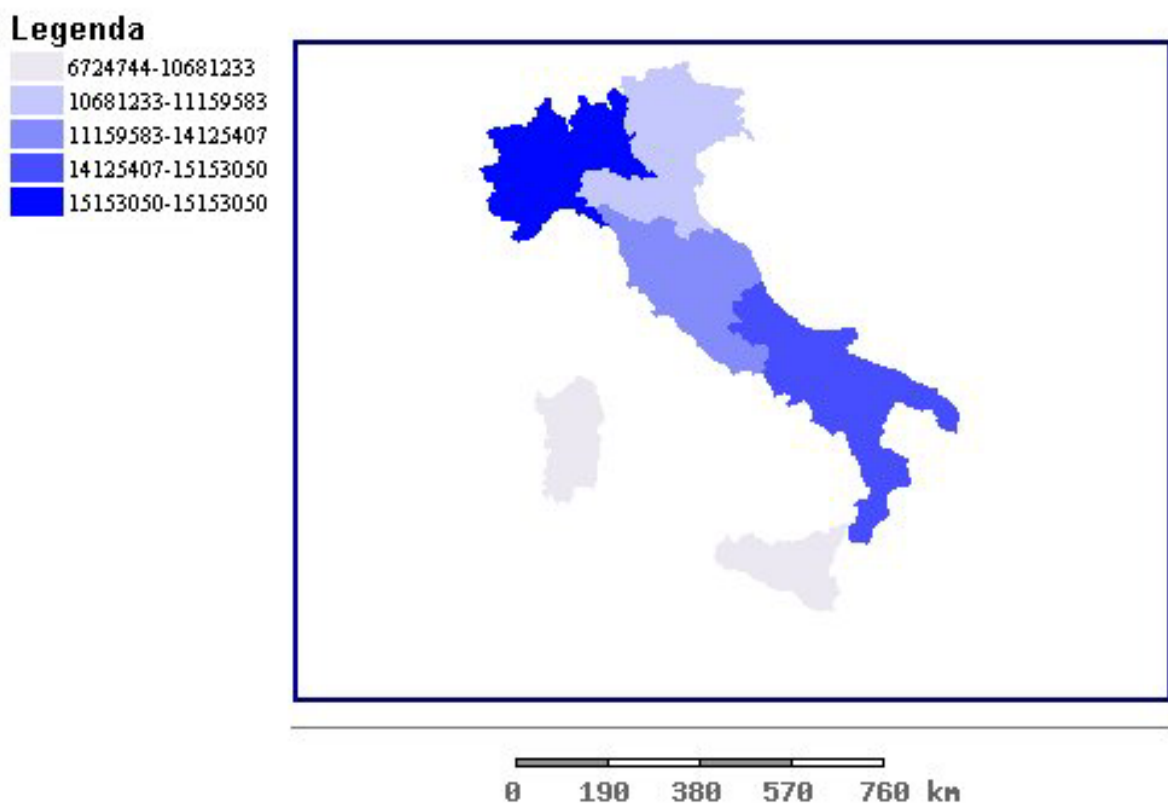
- 6.100 tujih delavcev za nesamostojno delo za določen ali nedoločen čas ;
- 2.500 tujih delavcev za samostojno delo, saj pripadajo eni od naslednjih kategorij: raziskovalci, podjetniki, ki se ukvarjajo z nacionalno ekonomijo, ljudje v svobodnem poklicu, mednarodno priznani umetniki, najeti od javnih ustanov;
- 1.250 enot za spremembe iz dovoljenja za prebivanje iz motivov študija in profesionalnega usposabljanja v dovoljenja za prebivanje iz motiva samostojnega dela;
- 400 delavcev italijanskega izvora s strani vsaj enega starša do tretjega kolena, ki živijo v Argentini, Urugvaju in Venezueli, ki si želijo vključiti v ustrezen seznam, ustanovljen pri diplomatskih in konzularnih predstavništvih v prej naštetih državah;

- 20.500 tujih delavcev za nesamostojna dela, od teh 500 vodij ali visokokvalificiranih delavcev ter 20.000 tujih delavcev, ki so podpisali ali pa bodo podpisali ustrezne sporazume kooperacije na migracijski ravni, od teh:
  - o 3.000 državljanov Albanije;
  - o 3.000 državljanov Tunizije;
  - o 2.500 državljanov Maroka;
  - o 1.500 državljanov Egipta;
  - o 2.000 državljanov Nigerije;
  - o 1.500 državljanov Moldavije;
  - o 1.500 državljanov Šri Lanke;
  - o 1.500 državljanov Bangladeša;
  - o 1.000 državljanov Pakistana;
  - o 2.500 državljanov tistih držav, ki bodo podpisale sporazume kooperacije glede migracij.

Ne smejo pa vstopiti naslednji tujci:

- izgnani tujci, ki so zapustili Italijo pred manj kot petimi leti;
- tujci, ki so bili signalizirani na osnovi mednarodnih dogovorov, da bi bili zavrjeni oziroma ne bi bili sprejeti;
- tujci, ki imajo, po kontroli neke diplomatske oblasti, lastnosti za morebitno signalizacijo.

Slika 1: Porazdelitev celotnega prebivalstva v Italiji, 2001, (legenda: število prebivalcev)

Vir: ISTAT: Demografia, 2001.

V tabeli 3 je prikazano število tujih državljanov s stalnim prebivališčem v Italiji glede na matično državo in regijo z dne 01.01.2001 (ISTAT, Movimento annuale della popolazione straniera, 2002). Iz nje je razvidno, da so imigranti koncentrirani v velikih mestih, kot so Rim in Milano. Največ jih je na severu države (821.072), in sicer v Lombardiji, Venetu in Piemontu, sledi sredina (417.890) z Laziom in Emilio Romagno, najmanj priseljencev pa je na jugu Italije (225.627) (glej sliko 1). Na začetku leta 2001 je bilo torej v Italiji 1.464.589 priseljencev iz vsega sveta, največ pa iz Evrope (586.161) in severne Afrike (308.309). Število imigrantov se je v primerjavi z letom 1999 povečalo za 31,2 %.

Tabela 3: Tuji državljanji s prebivališčem v Italiji glede na matično državo in regijo z dne 01.01.2001

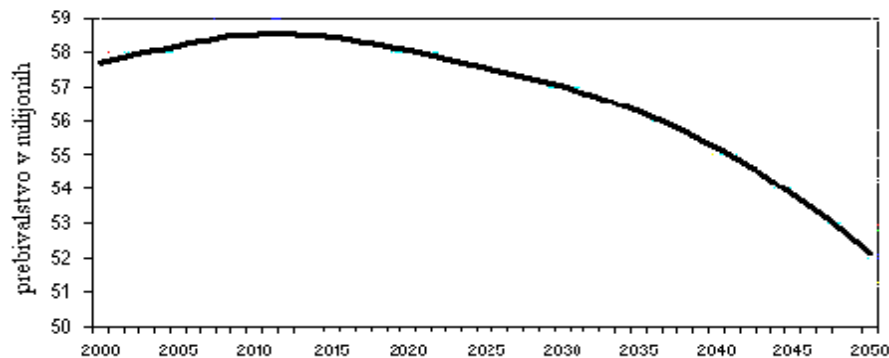
REGIJE	EU	Ostala Evropa	Severna Afrika	Ostale afriške države	Vzhodna Azija	Ostale azijske države	Amerika	Oceanija	SKUPAJ
Piemonte	9.406	35.232	32.735	10.127	7.189	2.779	9903	91	107.478
Valle D'Aosta	419	489	1.078	84	66	15	249	4	2.404
Lombardia	36.350	68.477	78.387	39.835	45.603	34.533	37.230	362	340.850
Trentino A. Adige	5.765	12.439	5.312	642	579	1.974	1.517	25	28.280
Bolzano	4.534	5.238	1.732	291	256	1.257	557	10	13.900
Trento	1.231	7.201	3.580	351	323	717	960	15	14.380
Veneto	8.656	55.856	28.785	21.540	8.095	10.437	7.612	134	141.160
Friuli-Ven. Giulia	2.871	19.690	1.768	3.434	1.156	991	2.294	66	32.290
Liguria	6.434	9.121	7.301	2.527	1.804	1.977	9.068	65	38.306
Emilia Romagna	8.438	34.665	39.469	16.815	11.730	11.959	7.140	61	130.304
Toscana	13.448	39.788	14.107	9.383	18.797	7.708	9.525	229	113.036
Umbria	3.534	12.404	5.594	1.995	1.733	1.453	2.693	80	29.492
Marche	3.384	18.327	9.234	2.703	1.843	3.052	2.983	32	41.562
Lazio	31.058	61.698	24.365	20.673	35.319	28.061	31.639	809	233.800
Abruzzo	2.615	13.068	2.408	1.166	1.177	1.026	2.298	152	23.916
Molise	224	1.107	516	59	43	84	272	11	2.317
Campania	5.876	11.825	13.959	7.880	4.966	5.801	5.649	232	56.196
Puglia	3.447	18.929	6.512	3.279	1.443	1.438	1.873	132	37.061
Basilicata	345	1.588	1.041	67	74	241	205	10	3.572
Calabria	1.669	5.088	7.520	978	1.562	1.169	1.250	229	19.525
Sicilia	6.821	9.710	25.361	9.489	3.917	10.906	3.440	463	70.122
Sardegna	3.065	2.835	2.857	1.990	826	420	868	54	12.918
ITALIA	153.825	432.336	308.309	154.666	147.922	126.024	137.708	3.241	1.464.589
Nord	78.339	235.969	194.835	95.004	76.222	64.665	75.013	808	821.072
Sredina	51.424	132.217	53.300	34.754	57.692	40.274	46.840	1.150	417.890
Jug	24.062	64.150	60.174	24.908	14.008	21.085	15.855	1.283	225.627

Vir: ISTAT, Movimento annuale della popolazione straniera residente, 2002, str.42.

2.4. MIGRACIJSKI TRENDI PRIHODNOSTI

Istat (Urad za statistiko Italije) je pripravil scenarij novih predvidevanj števila prebivalstva Italije, kjer so vključeni tudi tujci z dovoljenji za prebivanje v Italiji. V tem srednje dolgem obdobju so predstavljene obdelave podatkov o razvoju italijanskega prebivalstva, ki se zdijo najbolj verjetne.

Slika2: Predviden razvoj števila prebivalstva v Italiji od leta 2000 do leta 2050

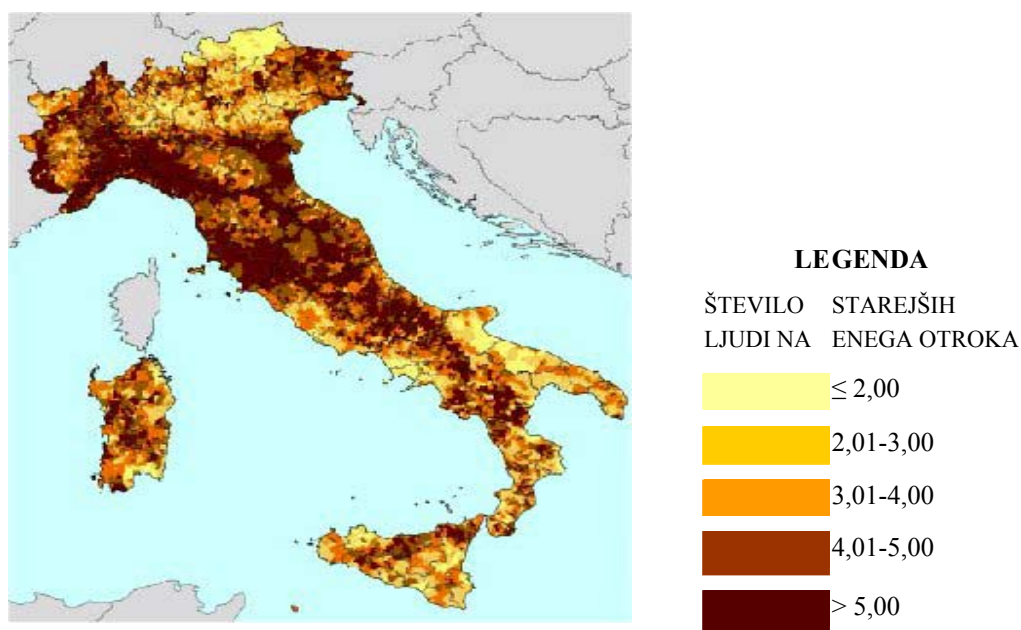

Vir: ISTAT, *Previsioni della popolazione residente, 2000*.

V sliki 2 je prikazana krivulja razvoja prebivalstva od leta 2000 do leta 2050 (ISTAT, *Le previsioni della popolazione, 2000*). Da bi se zmanjšali faktorji negotovosti, ki so nujno zlo pri predvidevanju, so od leta 2030 dalje vsi uporabljeni parametri predvidevanja konstantni. Scenarij do leta 2050 opisuje učinke na prebivalstvo, predvideno glede na podaljšano izpostavljenost demografskih pogojev, domnevanih za leto 2030.

Ta rezultat je sad dveh nasprotujočih demografskih dinamik. Prva je naravna dinamika, ki se dobi s saldom rojstev in smrti, in je za Italijo negativna (več smrti kot rojstev). Leta 2000 je saldo -0,2 promila, leta 2010 pa je predviden saldo -1,6 promila. V ta namen je zanimivo pogledati sliko 3, ki prikazuje število starejših ljudi na enega otroka v letu 2001. Druga je migracijska dinamika, ki je pozitivna (več prihodov kot odhodov) in znaša okoli 1,9 promila. Med leti 2000 in 2010 se bo število priseljencev povečevalo za povprečno 9% letno (ISTAT, *Le previsioni della popolazione, 2000*).

Slika 3: Število starejših ljudi na enega otroka, 2001

Vir: ISTAT: Demografia, 2001.

Upoštevajoč predviden razvoj prebivalstva Italije se bo število prebivalcev v prvem desetletju tega stoletja rahlo dvignilo (za približno 800.000 enot). To prikazuje tabela 4.

Tabela 4: Predvidevanje števila prebivalstva z bivališčem v Italiji za obdobje med leti 2000 in 2010

LETA	PREBIVALSTVO	STOPNJI RASTI (na 1000 prebivalcev)			TUJE PREBIVALSTVO (%)
		skupno	naravna	migracijska	
2000	57.680.000	1,7	-0,2	1,9	2,20
2001	57.777.000	1,7	-0,2	1,9	2,40
2002	57.875.000	1,7	-0,2	1,9	2,59
2003	57.976.000	1,7	-0,2	1,9	2,78
2004	58.075.000	1,6	-0,3	1,9	2,98
2005	58.170.000	1,5	-0,4	1,9	3,16
2006	58.259.000	1,3	-0,6	1,9	3,35
2007	58.336.000	1,1	-0,8	1,9	3,54
2008	58.400.000	0,9	-1,0	1,9	3,73
2009	58.452.000	0,6	-1,3	1,9	3,91
2010	58.488.000	0,3	-1,6	1,9	4,10

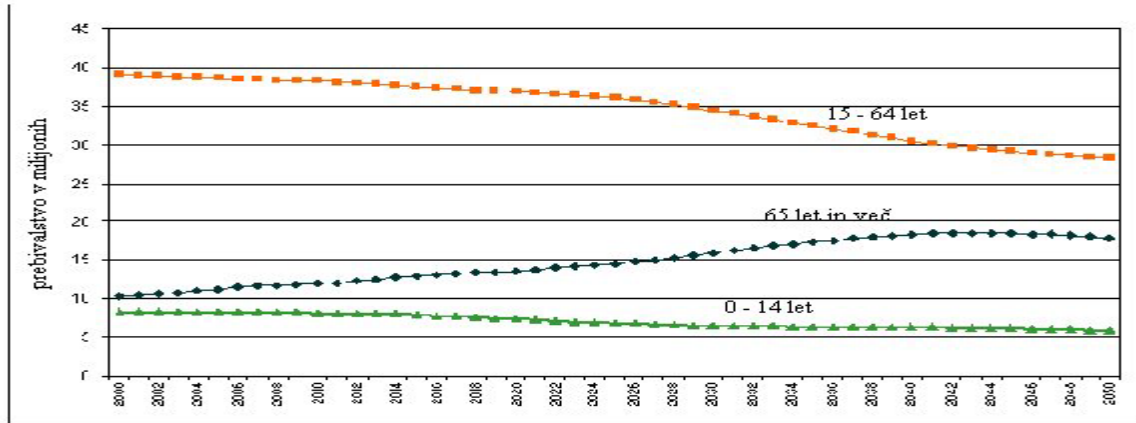
Vir: ISTAT, Previsioni della popolazione residente, 2000, str. 2.

Zaradi različne demografske dinamike italijanskih regij se pojavlja rahel in progresiven premik demografskega težišča proti centralno-severnim regijam, kjer migracijska dinamika na široko nadomešča negativno naravno dinamiko.

Starost italijanskega prebivalstva se konstantno večja (zaradi nizke rodnosti, višjega življenjskega standarda ter zdravstvenih napredkov), kar pomeni, da je vse več starejšega in vse manj mlajšega prebivalstva (glej sliko 5). Vse kaže, da se bo ta trend nadaljeval v prihodnosti (slika 4).

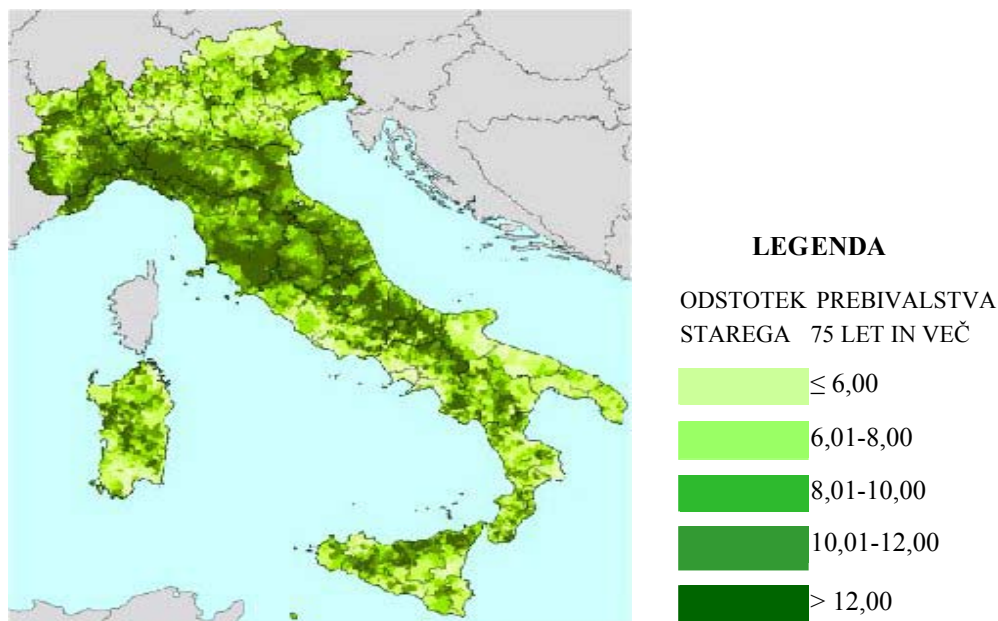
Slika 4: Razvoj prebivalstva glede na starostne razrede, leta 2000-2050

Vir: Previsioni della popolazione, ISTAT, 2000, str. 4.

Kot je vidno v sliki 4 se manjšata starostna razreda od 0 do 14 let ter od 15 do 64 let, raste pa starostni razred od 65 let in več. Iz tega se lahko sklepa, da se manjša (in se bo tudi v bodoče) razred delovno aktivnega prebivalstva. Edina možnost za pridobitev potrebne delovne sile je torej imigracija tujih delavcev. Čeprav nerada, se Italija začenja zavedati tega dejstva.

Slika 5: Odstotek prebivalstva starega 75 let in več, 2001

Vir: ISTAT: Demografia, 2001.

3. POLITIKA ZAPOSLOVANJA V ITALIJI

3.1. SPLOŠNI POGOJI ZA VSTOP V ITALIJO

S Schengenskim sporazumom, ki je bil sklenjen 27. novembra 1985 med državami Beneluksa, Nemčije in Francije in ga je Italija sprejela leta 1990 ter uvedla kot izvršilnega leta 1997, se je Italija obvezala, da bo odpravila nadzore na mejah z državami pogodbenicami in s tem dopustila prosto kroženje oseb. Ta okoliščina je ustvarila nek notranji prostor, v katerem prosto kroženje oseb, blaga, kapitala in storitev ni več naletelo na obveze in ovire, zastavljene z državnimi zapori. Glavno načelo te konvencije je svoboda notranjih mej, zato jih evropski državljani lahko prečkajo kjerkoli brez vsakršne kontrole. Popolnoma nasprotno odredbe, stroge omejitve in nadzori pa veljajo za zunanje meje, ki so lahko prečkane samo na mejnih prehodih in v dogovorjenem času odprtja le-teh (Campa, 2002, str. 54).

Konvencija opredeljuje pogoje, ki jih mora tujec izpolniti, če želi vstopiti v teritorij Evropske skupnosti (URL: <http://www.interno.it>). Tujec mora izpolniti naslednje pogoje:

- posedovati mora veljaven dokument, ki dovoljuje prečkanje meje;
- posedovati mora veljaven vizum, če je potreben;
- predložiti mora, če je potrebno, dokumente, ki opravičijo namen in pogoje za predvideno bivanje in razpolagati z zadostnimi sredstvi za obstoj v času bivanja in za vrnitev v državo izvora oziroma za tranzit proti neki tretji državi, kjer je sprejem zagotovljen, ali pa mora biti sposoben legalno pridobiti potrebna sredstva;
- ne sme biti prijavljen kot osebek, kateremu ni dovoljen vstop;
- ne sme biti smatran kot nevaren za javni red, državno varnost ali za mednarodne odnose ene od držav članic.

V kolikor niso prav vsi pogoji izpolnjeni, se osebi prepove prečkanje meje, razen v primeru morebitnih humanitarnih motivov ali motivov državnega interesa, ki so smatrani kot prevladujoči.

V vsakem primeru je največja ovira za pridobitev vizuma začetni proračun, brez katerega zahteva ne bo obravnavana. V primeru prihoda zaradi podrejenega dela je za dokazovanje razpoložljivosti denarnih sredstev in nastanitve dovolj že neposredni klic ter prošnja delodajalca in od tega izhajajoči dokumenti.

Država si pridržuje pravico ne sprejeti tiste, ki ne morejo dokazati imetja začetne ekonomske osnove, ki bi jim zagotavljala obstoj vsaj v prvih fazah prilagajanja okolju. Tako obnašanje velja za vse imigracijske države in ravno tu tiči razlog, da največje priseljene skupnosti prihajajo iz držav, katerih gospodarstva zagotavljajo vsaj osnovne življenjske pogoje. Migracijske poti zahtevajo namreč neko začetno vsoto, tako da je emigracija smatrana kot

neke vrste investicija celotne družine migranta. Kratkoročni vizumi so odrejeni za poslovanje, športna tekmovanja, vabila, tranzite, transport in turizem. V teh primerih ne smejo prekoračiti 90 dni in naslovniki nimajo pravice do dovoljenja za prebivanje.

V kolikor vizum predvideva izdajo dovoljenja za prebivanje, mora tujec zahtevati dokument v roku osmih dni od dejanskega vstopa na italijansko ozemlje z zahtevkom upravniku občine, v kateri se želi nastaniti. Z zahtevkom mora še predložiti:

- potni list in vizum;
- dokumentacijo v primeru bivanja iz nedelavnih razlogov ter dokazilo o razpoložljivih denarnih sredstvih za vrnitev v državo izvora.

3.1.1. DOVOLJENJE ZA PREBIVANJE

Dovoljenje za prebivanje je dokument, ki legalizira prisotnost tujega državljana (Grandi et al., 1996). Dokument navaja identifikacijske podatke naslovnika in motiv izdaje vstopnega vizuma v Italijo, ki ga je izdala italijanska diplomacija v inozemstvu s predhodnim dovoljenjem ministrstva za notranje zadeve. Veljaven je določeno obdobje, odvisno od razloga prisotnosti, in je obnovljiv.

Tabela 5: Dovoljenja za prebivanje iz delovnih motivov od leta 1994 do leta 1999

LETO		Podrejeno delo	Samostojno delo	Iskalci zaposlitve	Nadurno delo	SKUPAJ
1994	Skupaj	275.774	28.992	62.551	32.623	399.940
	Države z močnimi migrac. tokovi	225.511	18.403	59.470	32.618	336.002
1995	Skupaj	278.548	28.587	57.527	40.813	405.475
	Države z močnimi migrac. tokovi	225.047	17.668	53.927	40.808	337.450
1996	Skupaj	301.798	30.425	62.381	39.229	433.833
	Države z močnimi migrac. tokovi	244.522	19.025	58.129	39.220	360.896
1997	Skupaj	479.391	30.563	113.048	33.583	656.585
	Države z močnimi migrac. tokovi	422.018	19.317	107.908	33.575	582.818
1998	Skupaj	474.499	40.493	114.123	31.220	660.335
	Države z močnimi migrac. tokovi	413.522	28.954	109.196	31.217	582.889
1999	Skupaj	493.505	50.780	99.317	17.028	660.630
	Države z močnimi migrac. tokovi	428.220	39.041	94.279	17.027	578.567

Vir: La presenza straniera in Italia: Caratteristiche demografiche, 2000, str.62.

V tabeli 5 je prikazano število izdanih dovoljenj za prebivanje od leta 1994 do leta 1999 iz delovnih motivov (ISTAT, La presenza straniera in Italia,2000). Skozi vse to obdobje je daleč največ dovoljenj izdanih za podrejeno delo. Konstantno se povečuje število dovoljenj za samostojno delo, ki se je v letu 1999 povečalo za 25%, to je za več kot 10.000 enot, od katerih je le 2.500 posledica novih vhodov (ostali so posledica že prisotnih priseljencev, ki so odprli svojo dejavnost). Zaradi tega se je povečalo število zaposlenih priseljencev (za okoli 29.000

oseb) ter zmanjšalo število iskalcev zaposlitve (za okoli 15.000 oseb). V zadnjih letih se zmanjšuje tudi število izdanih dovoljenj za nadurno delo. Skupno število dovoljenj se je od leta 1994 (399.940) do leta 1999 (660.630) povišalo za 65,2%. Iz tabele je lepo razvidno, da je velika večina dovoljenj izdanih za priseljence iz držav z močnimi migracijskimi tokovi (Albanija, Jugoslavija, Maroko, Tunizija,...).

V tabeli 6 je prikazano število izdanih dovoljenj za prebivanje na motiv izdaje teh dovoljenj v letih 1992, 1999 ter 2000. V vseh treh letih prevladujejo dovoljenja, izdana za motiv dela (od 60,6 % do 65,3 %), sledita pa motiva družina in religija. Skupno število izdanih dovoljenj se je od leta 1992 (648.935) do leta 2000 (1.340.655) povišalo za 106,7%.

Tabela 6: Dovoljenja za prebivanje glede na motiv izdaje 1. januarja 1992, 1999 ter 2000

MOTIVI	1992		1999		2000	
	število	%	število	%	število	%
DELO	423.977	65,3	660.630	60,6	827.618	61,7
DRUŽINA	92.073	14,2	271.498	24,9	334.129	24,9
RELIGIJA	38.971	6,0	54.208	5,0	53.578	4,0
BIVANJE	35.548	5,5	43.943	4,0	53.537	4,0
ŠTUDIJ	21.145	3,3	28.671	2,6	31.537	2,4
TURIZEM	8.279	1,3	4.721	0,4	6.575	0,5
AZIL	3.946	0,6	3.775	0,3	4.044	0,3
PROŠNJA AZILA	6.274	1,0	4.365	0,4	4.205	0,3
DRUGO	18.722	2,9	19.009	1,7	25.432	1,9
SKUPAJ	648.935	100,0	1.090.820	100,0	1.340.655	100,0

Vir: Izdelava ISTAT s podatki Ministrstva za notranje zadeve, str. 28.

Da je imigracijsko gibanje v Italiji relativno nov fenomen, dokazuje dejstvo, da so od petih priseljenecv iz držav z močnimi migracijskimi tokovi štirje prisotni manj kot deset let. To je vidno v tabeli 7, kjer je prikazano število dovoljenj v letu 1999 glede na geografska področja državljanstva ter leta prisotnosti (v odstotkih).

Če se pogleda začetni razred (od 0 do 4-ih let prisotnosti), se ugotovi, da večina imigrantov iz tega razreda prihaja iz srednje-vzhodne Evrope (62%), Srednje-Južne Amerike (52%) ter srednje-južne Azije (49%).

Daljša prisotnost je značilna za priseljence iz bolj razvitih držav. V Italiji je prisotnih več kot petnajst let 28% priseljenecv iz držav Evropske unije, 37% priseljenecv iz Severne Amerike in kar 61% priseljenecv iz ostalih evropskih držav.

Je pa potrebno te odstotke primerjati tudi s številčnostjo skupnosti. Tako predstavljajo državljani iz ostalih evropskih držav le 6% od 244.000 tujcev z enako starostjo prisotnosti, čeprav so prisotni v Italiji več kot deset let v 70% primerov. Nasprotno pa je manj kot četrtnina

Afričanov prisotna v Italiji dalj časa, a pokrivajo kar 30,4% in prekašajo celo Azije (19,3%) in priseljence iz EU (21,8%).

Tabela 7: Dovoljenja za prebivanje glede na trajanje prisotnosti, 1999

GEOGRAFSKA PODROČJA DRŽAVLJANSTVA	TRAJANJE PRISOTNOSTI V LETIH (v odstotkih)				DOVOLJENJA ZA PREBIVANJE LETA 1999
	Manj od 5	5-9	10-14	15 in več	
EVROPA	53,9	24,4	5,4	14,5	425.177
Evropska unija	44,8	15,2	9,4	28,0	142.128
Srednje-vzhodna Evropa	61,7	30,6	3,0	3,3	261.267
Druge evropske države	18,2	9,9	7,0	60,5	21.782
AFRIKA	27,6	47,8	17,8	5,6	316.434
Severna Afrika	27,4	49,8	17,2	4,4	205.413
Zahodna Afrika	23,8	49,2	20,9	5,0	75.815
Vzhodna Afrika	35,5	34,0	14,3	15,3	28.600
Srednje-južna Afrika	42,7	30,8	15,6	10,3	6.606
AZIJA	42,3	33,9	13,7	9,0	207.536
Zahodna Azija	33,8	19,2	15,5	30,4	17.652
Srednje-južna Azija	48,5	36,0	8,9	5,5	73.700
Vzhodna Azija	39,7	34,9	16,6	8,0	116.184
AMERIKA	45,8	26,2	8,9	17,7	138.726
Severna Amerika	34,6	15,0	10,7	37,0	48.461
Srednje-južna Amerika	51,9	32,1	7,9	7,3	90.265
OCEANIJA	43,3	15,1	10,6	30,1	2.282
Apolidi	4,8	9,0	3,3	79,7	665
SKUPNO	43,0	33,2	11,0	11,3	1.090.820
Od tega države z močnimi migracijskimi tokovi	43,6	38,0	11,4	5,9	867.684

Vir: Izdelava ISTAT s podatki Ministrstva za notranje zadeve, str. 25.

Legalno prisotni tujci, ki so v Italiji vsaj pet let in imajo zagotovljeno zaposlitev za dalj časa, ki jim bo zagotavljala primeren dohodek, lahko pridobijo dovoljenje za prebivanje za nedoločen čas (listina-dokument za prebivanje).

V letu 2000 je bilo izdanih 726 dovoljenj za prebivanje zaradi motiva socialnega varstva, da bi rešili tujce pred nasiljem kriminalnih organizacij in jih uvedli v integracijske programe (URL: <http://stranieriinitalia.com>). To so bile večinoma mlade prostitutke (od 726 dovoljenj je bilo 675 izdanih za njih) iz Moldavije (165), Albanije (114) in Nigerije (113).

Trajanje dovoljenja za prebivanje ne sme biti daljše od treh mesecev za posle, turizem, obiske; ne sme biti daljše od šestih mesecev za sezonska dela, daljše od enega leta za študij in daljše od dveh let za podrejeno in samostojno delo ter za družinsko združitev.

Trideset dni pred pretekom dovoljenja za prebivanje lahko tujec zaprosi za podaljšanje. Zavrnitev podaljšanja se posreduje z utemeljenim ukrepom in opozorilom o sprožitvi

postopka izгона. Dovoljenje se izda, podaljša in spremeni v dvajsetih dneh od oddane prošnje, če so vsi potrebni pogoji izpolnjeni.

Dovoljenje za prebivanje, izdano iz motivov nesamostojnega ali samostojnega dela oziroma iz družinskih motivov, se lahko uporablja tudi za druge dovoljene dejavnosti; dovoljenje, izdano iz motivov študija ali usposabljanja, pa se lahko pred zapadlostjo spremeni v dovoljenje iz motivov dela.

3.1.2. LISTINA ZA PREBIVANJE

Listina za prebivanje je neke vrste stalno dovoljenje za prebivanje, ki ga je potrebno overiti vsakih deset let in se izda na prošnjo tujca, ki je bil zakonito in trajno prisoten v Italiji skozi določeno obdobje (Grandi et al., 1996).

Listina za prebivanje se izda, ko tujec zadovolji naslednje pogoje (URL: <http://www.interno.it>, 2003):

- zakonit prebivalec Italije vsaj pet (5) let;
- naslovnik dovoljenja za prebivanje, pridobljeno iz razloga, ki dovoljuje možnost neskončnega podaljševanja;
- posedovati mora dovolj visok dohodek za vzdrževanje sebe in svoje družine;
- ne sme biti v nobenem sodnem postopku za kakšen zločin.

Listino se izda po devetdesetih (90) dneh in se je ne da obnoviti. V primeru kakršnekoli obsodbe naslovnika se listina razveljavi z možnostjo izгона. Naslovnik lahko, poleg vstopa v državo brez vizuma, opravlja katerokoli dovoljeno aktivnost, ki ni izrecno rezervirana za državljana, ima pravico pristopiti k storitvam javne uprave in ne sme biti izgnan, razen v primerih hujših kršitev javnega reda.

Člen, ki ureja listino za prebivanje, vsebuje v tekstu možnost volilne pravice, ki pa je podrejena naslednjim določbam, le te pa so do sedaj še neobstoječe. Potrebno pa je opozoriti, da so jo na lokalnem nivoju (občinski svet) že udejanjili. Po sprejetju zakona 142 leta 1990, ki je dovoljeval mestom uvedbo lastnega samostojnega statuta, sta mesti Torino in Bologna dovolili tam redno stanujočim tujcem na posvetovalne referendume. Enako je storilo glavno mesto Italije, Rim, veljalo pa je za tiste tujce, ki so tam nepretrgoma bivali vsaj pet (5) let.

3.2. VSTOP TUJEGA DELAVCA V ITALIJO

Ustavno sodišče se je tako opredelilo glede načela enakosti ravnanja z italijanskimi državljani in regularnimi priseljenci V sodbi št. 454/98 trdi sledeče: » V trenutku, ko so tuji delavci pooblašteni opravljati trajna nesamostojna dela v Italiji, imajo dovoljenje za prebivanje izdano v ta namen, so v položaju enakosti z italijanskimi državljani in so vpisani ali se lahko vpišejo v običajne sezname iskalcev zaposlitve, takrat lahko izkoriščajo vse pravice priznane italijanskim delavcem« (Chieppa et al., 2000, str 16).

Uvajanje tujih delavcev na trg dela poteka v Italiji že več kot deset let preko kvotne politike. Ta mehanizem, uporabljen od večine imigracijskih držav, dovoljuje uravnovešeno vodenje imigracij. Kvota naj bi predstavljala največjo količino delavcev, ki bi jih socialne in ekonomske infrastrukture lahko letno zaposlile. Italija ima dve tipologiji odločb za vodenje imigracij. Odločbe prvega tipa se pripravljajo vsako leto. Z njimi se določa maksimalna kvota vstopov za tisto leto. Odločbe drugega tipa pa so programski dokumenti in določajo, vsaka tri leta, kriterije in prednosti, ki jih je treba uveljaviti pri določanju letne kvote.

Splošni kriteriji za opredelitev tokov vstopov (URL: <http://www.interno.it>, 2003):

- ustrezno upoštevanje vpliva trga dela, ponovne združitve družin, učinek ukoreninjenja skupnosti tujcev na območju Italije;
- ocenitev notranjega stanja narodnega trga dela, da bi se ponudba razpoložljive tuje delovne sile usmerila proti prostorom, ki niso še polno zaposleni z italijansko delovno silo;
- ocenitev priložnosti ponujenih ob zaključku bilateralnih dogovorov z državami izvora ter ocenitev priložnosti dejanj, izvršenih v sodelovanju z Evropsko unijo in z nesodelujočimi organizacijami;
- valorizacija zakonodajnega predvidevanja, ki dovoljuje vstop v Italijo določenim kontingentom oseb z namenom raziskave delovne vključitve in ne na osnovi že obstoječe delovne pogodbe.

Pri določanju letne kvote vstopov je vlada vezana na:

- informacije o nihanju trga dela in o potrebi delovne sile, razčlenjeni glede na ocene in naloge;
- stopnjo brezposelnosti na regionalni in nacionalni ravni;
- število tujih državljanov, pripadnikov držav izven Evropske unije, prijavljenih na Zavodu za zaposlovanje.

Vstop tujega delavca na italijansko območje je mogoč preko dveh različnih postopkov: nominativne prošnje in izjave o garanciji.

Pri prvem postopku mora delodajalec, tako Italijan kot tujec, ki želi uvesti v Italijo delovno zvezo z državljanom, stanujočim v tujini, predložiti na okoliški urad Ministrstva za delo

ustrezno nominativno prošnjo za avtorizacijo dela, kateri mora dodati še primerno dokumentacijo, ki vsebuje:

- način nastanitve delavca tujca;
- kopijo delovne pogodbe, sklenjene s tujcem, bivajočim v tujini, z zahtevo dejanske izdaje dovoljenja za prebivanje;
- kopijo dokumentacije, izdelane od delodajalca za davčne namene, ki opisuje njegovo ekonomsko kapaciteto;
- vpis podjetja v Trgovinsko zbornico.

Delovna avtorizacija se izda v dvajsetih dneh od oddane prošnje. Pošlje jo delodajalec, skupaj z dovoljenjem, izdanim od kvesture (najvišji policijski urad province), zainteresiranemu tujcu, ki jo bo nato izročil diplomatskemu predstavništvu, pristojnemu za izdajo vizuma za vstop (delovna avtorizacija je nujno potreben dokument za dokazovanje razloga za bivanje, brez katerega diplomatske oblasti ne izdajo vizuma).

Drugi postopek dovoljuje vstop tujcu v primerih, ko nima delovne pogodbe, je pa vseeno naklonjen preselitvi v Italijo ter vključitvi na trg dela. V tem primeru je izdaja vizuma podrejena izjavi o garanciji in vsebuje poroštvo (izdano od kvesture) od Italijana ali tujca, zakonito priseljenega v Italiji, javnih ustanov, sindikalnih in profesionalnih združenj ter društev za prostovoljno delo. Da je zahtevek sprejet, mora porok zagotoviti tujcu pokritje nastanitvenih stroškov, vpisnih stroškov v nacionalni zdravstveni sistem ter razpoložljivost sredstev za obstoj, ki ne smejo biti manjša od letnega zneska socialnega dodatka (trenutno približno 3.500€). Avtorizacija za vstop je izdana od kvesture, z njo se odda prošnja za vizum, izdaja dovoljenja za prebivanje pa je podrejena prijavi na Zavodu za zaposlovanje po vstopu v Italijo.

Če tuj delavec izgubi delovno mesto, to še ni tehten razlog za odvzem dovoljenja za bivanje njemu in njegovi družini z legalnim stalnim prebivališčem. V tem primeru se lahko delavec prijavi na Zavod za zaposlovanje za obdobje veljavnosti dokumenta oziroma za obdobje daljše od enega leta.

V primeru repatriacije delavec ohrani pravice socialnega zavarovanja ter socialne varnosti in jih lahko koristi ne glede na veljavnost nekega načela recipročnosti.

Zakon dovoljuje tudi vstop in prebivanje za opravljanje samostojnega dela, vendar pa opravljanje teh aktivnosti ne sme biti rezervirano za italijanske državljane oziroma za državljane ene od držav Evropske unije. Tako kot pri podrejenem delu mora biti prošnja za vizum oddana diplomatskim oblastem, za njen sprejem pa je potrebno več izpolnjenih pogojev in dokumentov. Tujec, ki želi v Italiji izvajati industrijske, profesionalne, obrtne ali trgovske aktivnosti oziroma ustanoviti kapitalno družbo ali pristopiti k družbenim funkcijam, mora (URL: <http://www.cnel.it>):

- pokazati, da razpolaga z ustreznimi resursi za izvajanje teh aktivnosti, ki se jih želi lotiti;

- posedovati ustrezne pogoje in dokumente, ki so zakonsko predpisani za izvajanje posamezne aktivnosti, vključno z morebitnimi pogoji, zahtevanimi za vpis v razne registre in liste;
- dokazati, da razpolaga s primerno nastanitvijo in letnim dohodkom, izvirajočim iz zakonitega vira, z zneskom višjim od minimalnega zakonsko predvidenega nivoja za oprostitev zdravstvenih stroškov ali z enakovredno garancijo s strani ustanov ali državljanov iz Italije ali tujine, ki imajo urejeno začasno ali stalno prebivališče;
- posedovati potrdilo odgovorne oblasti z datumom ne predhodnim od treh (3) mesecev, ki izjavlja, da ne obstajajo ovire za izdajo avtorizacije, licence, prijavnice ali drugih administrativnih dokumentov, ki jih zahteva zakon za izvajanje aktivnosti želene od tujca.

Delovni vizum je izdan ali zavržen v roku 120 dni od dneva oddaje prošnje in se sklicuje izključno na aktivnost, za katero je bil zahtevan. Tujec, ki je že prisoten v Italiji z delovnim dovoljenjem podrejenega ali nekega drugega dela, lahko vpraša za spremembo izvajanja v dovoljenje za samostojno delo in doda zgoraj navedeno dokumentacijo.

Zanimivo je pogledati, v katerih sektorjih so priseljenci največkrat zaposleni. Prevladuje zaposlitev gospodinjske pomočnice (25%, to je večina žensk), sledi pa zaposlitev v sektorju restavracije-hoteli, kjer je zaposlenih okoli 22% priseljencev. V sektorju kmetijstva je zaposlenih 17%, v trgovino pa 20% priseljencev. In končno je v gradbeništvu zaposlenih 11% in v industriji (predvsem na severu Italije) 8,5% priseljencev (Carchedi, 2003, str.85).

V nasprotju z dogajanjem v drugih državah, v katerih se tuji delavci vse bolj zaposlujejo v terciarni sektor in so zgoščeni v velikih urbanih področjih, je v Italiji prevladujoča industrija. Razen gradbeništvu so to delovna mesta, ki se po večini nahajajo v provincah z razvitim gospodarstvom, industrijo in lokalne produkcijske lokacije. V nasprotju s preteklimi evropskimi izkušnjami imajo v Italiji spodbujevalno vlogo majhna in srednja podjetja.

V zadnjih letih so podjetniki večkrat opozarjali na pomembnost tuje delovne sile in povpraševali po povečanju kvotnih avtorizacij za vstop tujcev na italijanski trg dela. Samoumevno se pojavi vprašanje: »Kako je mogoče, da se država, ki ima 2,5 milijona brezposelnih oseb, sooča s precejšnjim pomanjkanjem delovne sile?« V odgovor se lahko navede nekaj faktorjev. Prvi je demografski faktor, kajti na lokalnem nivoju, ob pomanjkanju teritorialne mobilnosti in ob nemoči prenašanja z delovno silo pomanjkljivih opravil na ženske, je mlada delovna sila nezadostna za nadomeščanje v pokoj odhajajočih delavcev ter le-ta ne zadostuje zahtevam produktivnih sistemov. Pomemben je tudi faktor povišanja odstotka in nivoja izobraževanja mladih kadrov. Mladi, povečini edinci, si lahko privoščijo čakanje na "pravi poklic" in se ne zadovoljijo z relativno slabo plačanim fizičnim delom. Lahko bi rekli, da se je skozi evolucijo tako imenovane "družbe znanja" in proti post industrijskemu svetu ponudba delovne sile razvijala hitreje od povpraševanja. Medtem ko delo v industriji še vedno obstaja in potrebuje delovno silo, ki ni nujno kvalificirana ali izobražena, so se delavci masovno pomaknili proti terciarnemu sektorju, uradniškemu delu in

intelektualnim poklicem. Italijanski delavci nočejo več delati fizičnih, slabo plačanih in necenjenih del. In ravno sem se povečini vključujejo tuji delavci, ki s tem podpirajo lokalno gospodarstvo in nacionalno delo, ker sprejemajo nevšečne zaposlitve. Področja vključevanja tujih delavcev so: industrija, nižji terciarni urbani sektor in kmetijstvo (Dondi, 2001).

Kot je razvidno iz tabele 8, je vloga Lombardije zelo pomembna, saj vključuje kar 26% vseh registriranih tujih delavcev. Sledijo ji severovzhodne regije z Venetom na čelu, ki kaže živahno dinamičnost (število tujih delavcev je zraslo 2,5 krat v sedmih letih).

Tabela 8: Priseljenci uslužbenci industrijskih in storitvenih podjetij za obdobje 1992-1999

Regije/leta	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	%1999 od celote
Abruzzo	692	996	1.159	1.217	1.506	1.696	1.721	1.757	0,9
Basilicata	76	82	53	66	94	87	96	82	0,0
Calabria	138	135	168	179	428	319	276	245	0,1
Campania	441	521	538	667	1.889	1.490	1.333	1.279	0,7
Emilia-Romagna	16.828	14.268	15.154	18.041	20.993	23.847	25.717	29.019	15,0
Friuli-V.G.	3.619	3.961	4.477	5.052	5.543	5.982	6.326	7.936	4,1
Lazio	6.091	6.120	5.861	5.871	7.583	8.972	8.828	9.293	4,8
Liguria	1.487	1.411	1.371	1.477	2.198	2.320	2.446	3.148	1,6
Lombardia	25.319	25.896	26.899	31.059	37.357	43.027	45.233	51.468	26,7
Marche	2.275	2.524	3.148	3.996	4.662	5.912	6.886	7.701	4,0
Molise	66	42	31	30	47	55	51	63	0,0
Piemonte	7.342	6.882	7.387	8.791	12.355	12.974	14.130	15.724	8,1
Puglia	752	670	685	668	1.268	1.207	1.182	1.269	0,7
Sardegna	168	147	117	111	217	245	226	159	0,1
Sicilia	1.294	1.174	1.074	1.001	1.304	1.375	1.275	1.284	0,7
Toscana	4.314	4.770	5.438	6.343	10.458	11.133	11.903	12.751	6,6
Trentino-A.A.	3.848	4.367	4.797	5.871	6.808	7.580	7.782	8.950	4,6
Umbria	1.130	1.076	1.269	1.412	1.961	2.400	2.260	3.061	1,6
Valle d'Aosta	404	364	303	318	367	369	393	429	0,2
Veneto	13.041	13.093	15.757	20.154	25.307	29.554	33.014	37.412	19,4
SKUPAJ	89.325	88.499	95.686	112.324	142.274	160.364	171.078	193.029	100,0

Vir: Obdelava podatkov Ismu po podatkih Inps in Caritas Rim, str.67.

V tabeli 9 je prikazanih dvajset italijanskih provinc z najvišjim številom uvajanj tujih delavcev v Italiji leta 1999 (Ambrosini, 2001, str. 71). Pod uvajanja so mišljene vse zaposlitve v ekonomski sistem registrirane na Zavodu za zaposlovanje. Ti podatki povedo, koliko tujih delavcev je našlo regularno delo v Italiji v omenjenem letu. Poleg tega so razporejeni po provincah, zato dovoljujejo oblikovati določene ugotovitve. Na prvem mestu je Milano, ki pa mu z malo razlike sledijo province z veliko manj prebivalstva, kot so Brescia, Vicenza, Trento in Treviso. Tabela je zanimiva tudi zato, ker prikazuje makrosektorje, v katere se vključujejo tuji delavci. V Milanu prevladuje terciarni sektor, kateremu sledi močna komponenta uvajanja v industrijo. V Bresci pa prevladuje industrijski sektor, kateremu sledi terciarni sektor. V Vicenzi in Trevisu je večja usmeritev uvajanja tujih delavcev v industrijski

sektor, v Trentu pa v kmetijski sektor s sezonskim delom. Povsem terciarno so usmerjeni tuji delavci v Benetkah in Rimu in to predvsem zaradi turizma in hotelirstva.

Tabela 9: Dvajset italijanskih provinc z najvišjim številom uvajanj tujih delavcev, leto 1999

Province/sektorji	KMETIJSTVO	INDUSTRIJA	STORITVE	SKUPAJ	MODEL ZAPOSLOVANJA
Milano	364	4.524	7.626	12.514	T, I
Brescia	733	6.407	5.036	12.176	I, T
Vicenza	506	6.473	2.225	9.204	I
Trento	4.431	1.437	3.019	8.887	K, T
Treviso	636	5.902	1.577	8.115	I
Bergamo	468	3.327	3.333	7.126	T, I
Modena	1.471	3.615	1.906	6.992	I
Verona	2.269	2.552	2.029	6.850	I, K, T
Bologna	1.018	2.416	2.906	6.340	T, I
Preugia	3.085	1.715	1.459	6.259	K
Benetke	312	1.459	4.458	6.229	T
Torino	137	3.487	2.566	6.190	I, T
Rim	702	878	3.301	4.881	T
Ragusa	4.247	263	73	4.583	K
Reggio Emilia	542	2.766	993	4.301	I
Firenze	716	2.305	1.141	4.162	I
Cuneo	1.837	1.470	854	4.161	K, I
Padova	245	2.446	1.401	4.092	I
Arezzo	1.126	1.495	1.295	3.916	I, T, K

Legenda: K=kmetijstvo, I=industrija, T=terciarni sektor

Vir: La fatica di integrarsi, Immigrati e lavoro in Italia, 2001, po podatkih Ministrstva za delo, str.71.

3.2.1. VSTOP TUJEGA DELAVCA V POSEBNIH PRIMERIH

Poleg vstopnih dokumentov, izdanih zaradi motiva za samostojno, nesamostojno in sezonsko delo, obstaja tudi posebna oblika vizumov in dovoljenj za prebivanje, namenjenih naslednjim kategorijam tujih delavcev (URL: <http://www.interno.it>, 2003):

- vodje ali visoko kvalificirano osebje podjetij, ki imajo sedež ali podružnice v Italiji, ali predstavništva tujih podjetij, ki imajo glavni sedež na teritoriju države članice STO (Svetovne trgovinske organizacije), ali pa vodje glavnih sedežev italijanskih ali tujih podjetij držav članic Evropske unije v Italiji;
- univerzitetni lektorji svojega maternega jezika;
- univerzitetni profesorji ter raziskovalci, ki bodo v Italiji izvajali akademske funkcije oziroma raziskave na univerzah, inštitutih, delujočih v Italiji;
- prevajalci in tolmači;

- gospodinjski pomočniki, ki so vsaj eno leto redno opravljali to delo pri italijanskih državljanih oziroma pri državljanih, članih Evropske unije, ter se preselili v Italijo za nadaljevanje delovnega razmerja v Italiji;
- osebe, ki so avtorizirane prebivati v Italiji zaradi profesionalnega usposabljanja in izvajajo začasna urjenja pri italijanskih delodajalcih vključno z izvajanjem podrejenega dela;
- delavci, ki so zaposleni pri organizacijah ali podjetjih, delujočih v Italiji in so bili začasno sprejeti na prošnjo delodajalca z namenom izvajanja specifičnih funkcij in nalog; Italijo morajo zapustiti, ko bodo te funkcije in naloge končane;
- mornarji, zaposleni po vseh pravilih;
- delavci, zaposleni v cirkusih in drugih potujočih predstavah v tujini;
- umetniško in tehnično osebje za lirične, gledališke, koncertne in baletne predstave.

3.3. IZGON IZ ITALIJE

Administrativni izgon se odredi z odlokom Notranjega ministrstva ali prefekta (najvišjega upravnega uradnika province); izda pa se tistemu tujcu, ki (URL: <http://www.interno.si>, 2003):

- je vstopil na državno območje tako, da se je izognil mejnim kontrolam in ni bil zavržen;
- se je zadržal na državnem območju, ne da bi zaprosil za dovoljenje za bivanje v predpisanem roku;
- je smatran kot nevaren za javni red in državno varnost.

Ukrep izгона vsebuje zahtevo, da mora tujec zapustiti Italijo v roku petnajstih dni in se javiti policiji na državni meji, da bi le-ta potrdila oddaljitev. Če tujec tega ne naredi, se ga s policijskim spremstvom prisilno odvede do državne meje. Izgnani tujec se ne sme vrniti v Italijo pet let razen s posebnim dovoljenjem Notranjega ministrstva ali za čas lastne obrambe. Če petletnega obdobja ne upošteva, sledi kazen do šest mesecev zavora in nov izgon.

Zakon določa, da se določenih kategorij oseb ne sme izgnati, to so:

- mladoletni tujci, ki pa imajo pravico slediti izgnanim staršem;
- tujci z listino za bivanje, razen v primeru izgube potrebnih lastnosti za izdajo tega dokumenta;
- tujci, ki živijo skupaj s sorodniki do četrtega kolena oziroma z zakoncem, ki imajo italijansko državljanstvo;
- tujke v nosečem stanju ali šest mesecev po porodu otroka, za katerega skrbijo;
- tujci, ki izvirajo iz države, kjer se pojavljajo preganjanja iz raznih razlogov (rasa, religija, politika, spol, socialni ali osebni položaj).

Število tujcev, ki so bili dejansko izgnani iz Italije v letu 2000, je 66.057, slednjim se lahko prišteje še 64.734 pozvanih k izgonu.

3.4. ZAKONI

3.4.1. ZAKON 943

Prvi regulativni zakon za fenomen imigracije so sprejeli 30.12.1986, kar nekaj let po samem pojavu. Zakon je posredoval globoko v delovni okvir in je oblikoval bolj odprto disciplino. Delavcu je zagotavljal varstvo temeljnih pravic, enakost obravnavanja in priložnosti, popolno spoštovanje sindikalnih pravic, socialno varnost ter individualno in kolektivno svobodo. S tem zakonom je bila tudi prekinjena posledična vez med bivanjem v državi in delovnim mestom; izguba le-tega ni več pomenila tudi izgube dovoljenja za prebivanje delavca in njegove družine. Da bi omogočili vsem neregularnim tujim delavcem ureditev statusa regularnega delavca, so zakon odložili na september 1988. Tako se je prijaviло in uredilo status 119.000 tujih imigrantov.

Zakon 943 se ni potrudil razbrati določenih značilnosti fenomena. Napačna je bila tako njegova številčna kot kvalitativna ocenitev. Poleg tega pa ni razločeval med stalnimi in priložnostnimi priseljenci, kar je zelo velika pomanjkljivost, saj je urejal le delovni položaj stalnih priseljencev (Ambrosini, 2001, str. 17).

3.4.2. ZAKON 39 – ZAKON MARTELLI

Sprejet je bil leta 1990 v čustvenem in polemičnem vzdušju, ko so na ta fenomen usmerili svojo pozornost tako politična sfera kot tudi sredstva množičnega obveščanja in javnost. Prvič so bili predvideni in financirani določeni ukrepi socialne politike kot pomoč za sprejem imigrantov, vendar so bili pomanjkljivo izvršeni. Zakon je odprl vrata pribežnikom in s tem razveljavil tako imenovane norme omejevalne geografske klavzule, na podlagi katerih je Italija sprejemala le pribežnike iz vzhodno-evropskih komunističnih držav. Uvedeno je bilo dovoljenje za prebivanje. Dodelitev vizuma, ki je bila za pridobitev dovoljenja nujno potrebna, je bila podrejena zdravstvenemu potrdilu ter dokazilu o dohodku oziroma o možnosti pridobitve dohodka v Italiji. Prvič je bil uveden princip urejanja vhodnih tokov. Vsako leto naj bi ministrski odlok določil število imigrantov, katerim bo dodeljeno dovoljenje za bivanje na osnovi različnih parametrov, kot so nihanje nacionalne ekonomije, zmožnost sprejema socialnih struktur in narava mednarodnih obveznosti. S tem mehanizmom programiranja vhodov je zakon dokazal določeno rahločutnost do potreb, kot so zaposlitev, združevanje in boj proti ilegalnim prebežnikom, ki so do tedaj ostajale na robu zakonodajne pozornosti (Ambrosini, 2001, str. 22).

3.4.3. ZAKON 40

Sprejet je bil leta 1998 pod predsedstvom Romana Prodijsa in je bil v tistem obdobju dokaj napreden. Okrepil je sistem kvot oziroma finančnih ukrepov, ki so bili uvedeni za pomoč imigrantom, a pomanjkljivo izvršeni z zakonom Martelli. Uvedel je tudi možnost sponzoriziranja prihoda novih imigrantov. Vpeljal je zavest, da so imigranti pomembni in nujno potrebni za bodoči razvoj Italije. Iz njega izhajajoči predpisi so bili naslovljeni na priseljence iz držav, ki niso članice Evropske unije, ter na apolide.

Sestavljen je iz organizacijskih določil, ki prevzemajo jasna in določena stališča glede ključnih tem migracijskega fenomena. Te teme so bile precej časa postavljene na rob zakonodajne pozornosti. Zakon vzbuja občutek, da urejuje migracijsko temo bolj na bazi potreb po družbeni integraciji, ki jih je fenomen izražal na vsaki stopnji, kot na bazi ekonomskih potreb.

Z zakonom se je končno dognalo, da je lokalno področje poglavitno za urejanje imigracijske problematike, zato dopušča obsežen prostor javnim ustanovam s predvidevanjem imigracijskih teritorialnih svetov, conskih planov o intervenciji in distribuciji prispevkov za integracijske politike na teritorialni bazi (Ambrosini, 2001, str. 29).

3.4.4. ZAKON BOSSI - FINI

Bistvo zakona, sprejetega septembra 2002, je vzpodbujati in poenostaviti postopke za vstop tuje delovne sile v Italijo. Glavne kritike pa temeljijo na očitku, da ta zakon skrbi samo za dotok potrebne delovne sile na trg dela in se ne ukvarja s priznavanjem osebnih pravic ter vključevanjem tujca na kulturnem in socialnem področju. Najpomembnejše novosti so (Terracciano et al., 2002):

- **kvote:** obdrži se kvotni mehanizem vstopa tujih delavcev, ki določa, koliko tujcev bo Italija sprejela v obravnavanem letu. Dodana pa je možnost določitve, v teku leta in po potrebi, dodatnih kvot za sprejem tujcev;
- **vstop:** v kolikor pristojne italijanske oblasti odklonijo določenemu tujcu dovoljenje za prebivanje, ni več potrebno, če obstajajo motivi za varnost in javni red, da je sporočilo o zavrnitvi pisno in motivirano;
- **dovoljenje za prebivanje:** predvideno je predvsem, da tujec, ki prosi za dovoljenje za prebivanje, pristane na odvzem prstnih odtisov. V kolikor se dovoljenje ne izda v delovne namene, se rok trajanja dovoljenja ujema z rokom trajanja vizuma in ne sme biti daljši od treh mesecev za turizem in enega leta za študij. Kar pa se tiče dovoljenja za prebivanje, izdanega v delovne namene, se rok trajanja ujema s pogodbo za prebivanje in ne sme biti daljši od devetih mesecev za sezonsko delo, od enega leta za podrejeno delo za določen čas ter od dveh let za podrejeno delo za nedoločen čas. Zakon poleg tega še spreminja roke za predložitev prošnje za obnovo dovoljenja za prebivanje, ki mora biti predložena,

odvisno od primerov, trideset, šestdeset ali devetdeset dni pred zapadlostjo dovoljenja (pri prejšnjem zakonu je bil fiksni rok za vse primere trideset dni pred zapadlostjo dovoljenja). Tudi ob predložitvi prošnje za podaljšanje dovoljenja za prebivanje mora tujec pristati na odvzem prstnih odtisov;

- **pogodba za prebivanje:** je pomembna novost zakona, ki razločno izdaja bistvo tega zakona: vzpodbujati vstop priseljencev samo zaradi potrebe po delovni sili. Ta pogodba je obvezen dogovor, ki mora biti sklenjen med italijanskim delodajalcem in tujim delavcem. S tem dogovorom delodajalec zagotavlja primerno nastanitev za tujca in se obveže, da bo nosil stroške vrnitve tujca v državo izvora po zapadlosti dovoljenja za prebivanje. Predlog pogodbe za prebivanje mora biti izročen od delodajalca pristojnim uradom v trenutku, ko se zaprosi za dovoljenje za prebivanje. Sam podpis pogodbe pa se mora dogoditi v roku osmih dni po vstopu tujega delavca v Italijo;
- **listina za prebivanje:** z zakonom se poveča minimalno zahtevano obdobje za pridobitev listine za prebivanje, in sicer od prejšnjih pet (5) na zdajšnjih šest let regularne in stalne prisotnosti v Italiji;
- **administrativni izgon:** ukrep izгона postane izvršilen takoj in se ga ne da ustaviti niti z izpodbijanjem. Zakon določa, da se ukrep izvrši, razen redkih izjem, s prisilnim policijskim spremlstvom tujca do državne meje. V primeru, da je tujcu preteklo dovoljenje za prebivanje za več kot šestdeset dni, lahko prefekt na policijski upravi odredi prisilno policijsko spremstvo, če sluti, da se tujec lahko izogne ukrepu izгона;
- **podrejeno delo:** poglobljena novost je ustanovitev okenca, namenjenega izključno za imigracije, ki postane odgovoren za celoten postopek zaposlovanja podrejenih tujih delavcev. Izguba delovnega mesta ostane nezadosten razlog za izgubo vizuma. Kljub temu pa se skrajša maksimalno obdobje prijavljenosti na zavodu za zaposlovanje od enega leta na šest mesecev;
- **kazenske sankcije:** ena od najpomembnejših značilnosti novega zakona je poostreitev kazenskih sankcij.

3.5. RAZISKAVA O ZAPOSLOVNI KONKURENCI V ITALIJI

Naraščajoče priseljevanje v Italijo je vse bolj usmerjalo pozornost v obstoj konkurence tako na področju zaposlenosti kot na področju dohodkov med italijanskimi in tujimi delavci. Predhodne študije na to temo niso ugotovile kakršnegakoli negativnega učinka na dohodek italijanskih delavcev (tako kvalificiranih kot nekvalificiranih).

Komisija za integracijske politike imigrantov Predsedstva Ministrskega sveta je naročila študijo pri R&P (Ricerche e Progetti – raziskave in projekti) o morebitnem obstoju zaposlitvene konkurence med italijanskimi in tujimi delavci na italijanskem trgu dela (URL: <http://www.repnet.it>, 2003).

Analiza je bila izvedena za obdobje 1993-1997 in bila osredotočena na redno zaposlene italijanske delavce kot uslužbence v privatnem sektorju industrije, gradbeništva in nekaterih drugih pomembnih sektorjih (trgovina, javni lokali, transport). Uporabljeni so bili podatki ISTAT o trimesečni raziskavi o delovni sili, katerim so bili dodani razni podatki o prisotnosti tujcev (dovoljenja za prebivanje, zaposleni podrejeni tujci, hišni pomočniki tujci).

Raziskava je razdeljena na dva dela. Prva analiza opisnega tipa je dovolila poudariti določene značilnosti brezposelnosti nacionalnih delavcev in zvezo le-te s prisotnostjo tujcev. Njene ugotovitve so naslednje:

- rahle razlike se pojavljajo med tistimi, ki iščejo prvo zaposlitev, torej tistimi, ki se prvič prikažejo na trg dela brez predhodnih delovnih izkušenj, in tistimi, ki iščejo novo zaposlitev (brezposelni z delovnimi izkušnjami);
- podatki kažejo, da je razširjeno prepričanje, da tisti, ki imajo nizko stopnjo šolanja, lažje najdejo zaposlitev, napačno;
- primerjava med brezposelnostjo Italijanov in prisotnostjo tujcev je pokazala, da so tujci lokalizirani v večini na tistih področjih (geografskih in sektorskih), kjer je več povpraševanja po delu ter da obstaja obratno sorazmerna povezava med prisotnostjo imigrantov in brezposelnostjo, ki se je postopoma povečala.

Drugi del raziskave je posebno osredotočen na študij obstoja zaposlitvene konkurence med tujimi in italijanskimi delavci. Ta je bila vodena skozi oceno različnih ekonometričnih modelov, ločeno za brezposelne, ki iščejo svojo prvo zaposlitev, brezposelne, ki iščejo novo zaposlitev ter zaposlene. Raziskava je potrdila predvsem pravilnost razločevanja med brezposelnimi, ki iščejo prvo in tistimi, ki iščejo novo zaposlitev. Odgovori teh dveh skupin na prisotnost tujcev se namreč izrazito razlikujejo. V primeru mladih brezposelnih, ki iščejo prvo zaposlitev, prisotnost tujcev na trgu dela ni bistveno vplivala na možnosti zaposlitve, pojavljati se je celo začel učinek komplementarnosti. Tudi v primeru brezposelnih, ki iščejo novo zaposlitev in imajo delovne izkušnje, ter v primeru zaposlenih, se pojavlja učinek komplementarnosti, drugih vplivov pa ni zaznati.

Ekonometrična analiza verjetnosti prehoda od brezposelnosti k zaposlenosti torej kaže, da imajo tujci le blag negativni učinek (zmanjšujejo verjetnost za pridobitev dela) samo v primeru iskalcev prve zaposlitve. V vseh ostalih testiranih primerih ni zaznati negativnih učinkov zaradi prisotnosti tujcev na trgu dela.

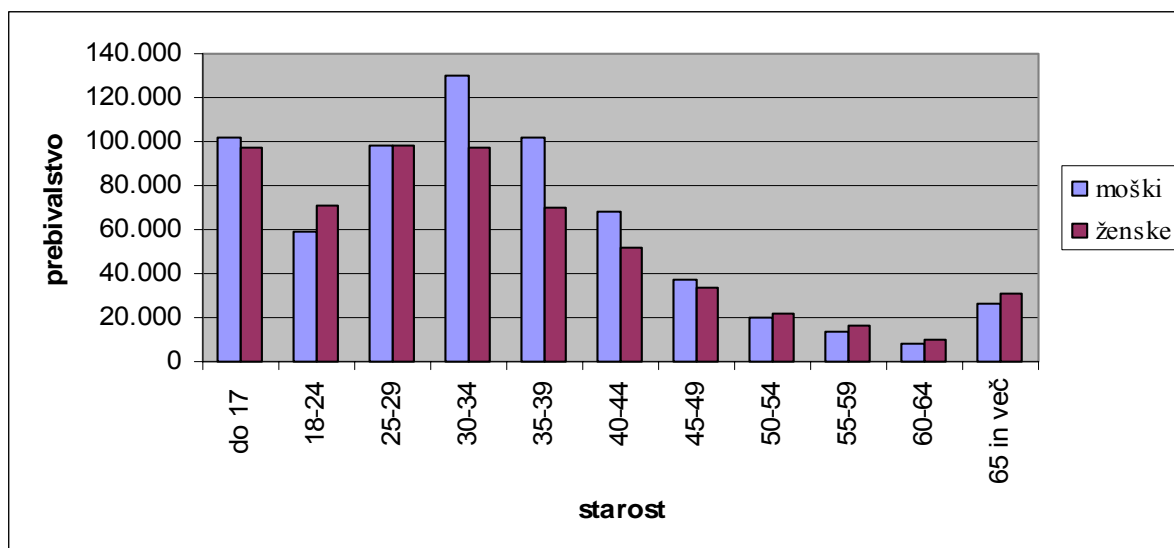

4. DEMOGRAFSKI PODATKI O IMIGRANTIH V ITALIJI

4.1. SPOL

Ob pregledu podatkov (v tem primeru iz leta 1999) je razvidno, da pri legalnem tujem prebivalstvu v Italiji prevladujejo moški (slika 6). Izjema je le starostni razred od 18 do 24 ter nekateri številčno skromni razredi nad 49 let. Največ moških prihaja iz starostnega razreda 30-34 let ter 35-39 let, najmanj pa iz razreda 60-64 let. Največ žensk je mogoče najti v starostnih razredih od 25 do 29 let ter od 30 do 34 let, najmanj pa v razredih od 55 do 59 let in od 60 do 64 let (ISTAT, La presenza straniera in Italia, 2000).

Slika 6: Ocena legalno prisotnega tujega prebivalstva v Italiji glede na spol in starostni razred, 1999

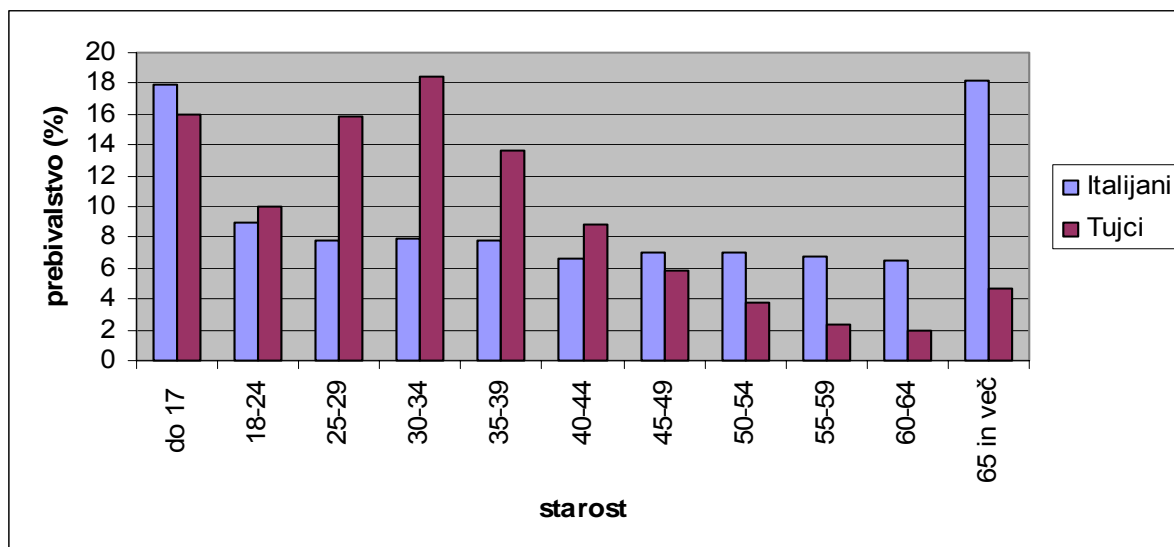

Vir: ISTAT, *La presenza straniera in Italia: Caratteristiche demografiche*, 2000, str.21.

4.2. STAROST

V sliki 7 je primerjava sestave italijanskega in tujega prebivalstva v Italiji glede na starostni razred. Legalno prisotnih tujcev, mlajših od 18 let, je 15,9% (17,8 % pa Italijanov), medtem ko pa jih le 7,3% presega 60 let (Italijanov pa 24%). Tuje prebivalstvo ima svojo prednost v najbolj produktivnih starostnih razredih (62% spada v starostni razred med 25 in 49 let, pri Italijanih pa je ta odstotek zgolj 36,6%). Ta primerjava poudarja večjo mladost legalno prisotnega tujega prebivalstva glede na italijansko prebivalstvo.

Slika 7: Italijansko in tuje prebivalstvo glede na starostni razred leta 1999 (v odstotkih)

Vir: *La presenza straniera in Italia: Caratteristiche demografiche, 2000, str. 21.*

4.3. IZOBRAZBA

Odstotek nepismenosti med priseljenci v Italiji je vsekakor nižji od 7% (po podatkih Karitas 4,5%), odstotek tistih priseljencev, ki so se šolali več kot dvanajst (12) let, pa 30% (po Karitasu 36%).

Pomemben element izobrazbe je tudi poznavanje tujih jezikov. V povprečju vsak priseljenc govori dva evropska jezika (za 70% priseljencev je eden od dveh jezikov italijanski), poleg seveda maternega jezika. Dejstvo je – kar je dober primer za konkretiziranje možnosti upoštevanja tega fenomena kot velike priložnosti za rast Italije – da se v zadnjih letih na mednarodnem nivoju italijanski jezik smatra kot jezik v porastu (De Luca et al., 2002, str.226).

5. DRUŽBENI POJAVI OB IMIGRACIJAH

5.1. OSEMDESETA IN DEVETDESETA LETA

Zaradi hitrega in nenadnega premika iz države izvoznice v države uvoznice delovne sile, se je Italija znašla v hudi institucionalni, socialni in kulturni stiski. Javnost je močno pretresel trop marginalnih imigrantov, videnih predvsem v velikih mestih, kot so Rim in Milano. Le-ti so poiskali različne načine za preživetje, ki so pretresli domačine na emotivni ravni: moledovanje, prodajanje vžigalnikov in drugih skromnih predmetov, ponujanje umivanja vetrobranskih stekel na avtomobilih,...

Zaradi pomanjkanja državnih posegov je v devetdesetih letih civilna družba začejala ustanavljati, predvsem s pomočjo sindikatov, razne centre za tujce, prostovoljne pomoči, sprejemne centre. V juliju leta 1990 so se na južno italijansko obalo prvič izkrkali albanski begunci, ki jih je javnost sprejela celo z navdušenjem. Le-to pa ni trajalo dolgo, saj so bili navali Albancev preveliki, začetno navdušenje pa se je umaknilo strahu in defenzivi (Carchedi et al., 2003).

5.2. DANES

Prebuja se slika presunljive trdote in neprijaznosti, saj priseljenci, ki živijo v Italiji že deset ali petnajst let, imajo še vedno težave z uradnim dovoljenjem prihoda svojih družin; otroci so postali polnoletni; osebe so na kvesturah doživele globoka ponižanja, preden so pridobile dovoljenje za prebivanje; so tudi osebe, ki imajo še vedno težave z dostopom do zdravstvenih storitev (zakonu navkljub). Obstajajo regularni priseljenci, ki ne uspejo spremeniti vrste dovoljenja za prebivanje, ker so vstopili kot študentje in bi radi začeli delati, vendar ne na črno; mladina, ki je prišla kdo ve kako in neprestano živi na robu deportacije. Nato pa so še zadnji prišleci: tisti, ki najdejo nepopisne težave pri poskusu zakonske ureditve svojih položajev, čeprav imajo vse pravice za to. Število oseb, ki živi v negotovosti, se vrti okoli 100.000 – 200.000 in vsi imajo v vsesplošni predstavi slabo namestitev, ker so "ilegalci", pa čeprav so to osebe, ki verjamejo v italijansko zakonodajo in so zato oddali prošnjo za ureditev lastnega položaja (URL: <http://www.eurispes.it>, 2003).

Štirje Italijani od desetih (41%) menijo, da prisotnost priseljencev v trenutnem ekonomskem in socialnem stanju Italije povzroča zastoj razvoja, medtem ko samo en Italijan od desetih (10,3%) meni, da lahko ta prisotnost pospeši ponovno rast gospodarstva s prihodom poceni delovne sile. Skoraj 48% Italijanov meni, da prisotnost priseljencev ne more določevati pomembnejših socialno - ekonomskih sprememb. To zadnje mnenje je najbolj razširjeno med

podjetniki (55,8%), negativno mnenje ima 38,2%, pozitivno pa le 5,8% vseh podjetnikov (URL: <http://www.fondazione Nordest.net>, 2004).

Tabela 10: Motivacije za strah pred imigranti v Italiji in drugih evr. državah v letu 1999 (v odstotkih)

MOTIVACIJE /DRŽAVE	ITALIJA	FRANCIJA	ŠPANIJA	V.BRITANIJA	NEMČIJA	POVPREČJE
Predstavljajo nevarnost za zaposlitev	32,2	28,3	18,7	/	28,8	/
Predstavljajo nevarnost za javni red in varnost oseb	46,1	29,4	13,7	26,2	22,5	28,4
Predstavljajo nevarnost za našo kulturno identiteto	27,3	25,6	10,6	31	25,1	25,0

Vir: Raziskava fundacije Nord Est, 1999, str. 16.

Strah pred imigranti se v splošnem povezuje na tri vrste možnih posledic za državljane države gostiteljice: izguba kulturne identitete, nevarnost za zaposlenost, nevarnost za javni red in varnost oseb. Vse to je prikazano v tabeli 10. Ta strah zaznava relativno velik odstotek prebivalstva (25-30%) in verjetno ta odstotek še narašča. Najvišji odstotek strahu je ugotovljen v Italiji, motivacija pa je vezana na težave varnosti in javnega reda.

Področje izvora imigranta se zdi pomembno pri določanju reakcij in obnašanj. Vsesplošna predstava ni enaka, če je država izvora članica Evropske unije, vzhodne Evrope ali pa država tretjega sveta (tabela 11).

Tabela 11: Odnos zaupanja do imigrantov v odvisnosti z njihovo državo izvora, 1999 (v odstotkih)

PODROČJE IZVORA	ITALIJA	FRANCIJA	ŠPANIJA	V. BRITANIJA	NEMČIJA	POVPREČJE
EVROPSKA UNIJA	71,5	80,0	67,0	61,9	79,7	73,1
VZHODNA EVROPA	47,0	60,3	58,9	52,6	42,4	50,8
DRŽAVE TRETJEGA SVETA	54,8	64,1	62,4	49,6	51,9	55,9

Vir: Raziskava fundacije Nord Est, 1999, str. 19.

Imigranti vzhodnoevropskih držav vzbujajo manj zaupanja (predvsem v Nemčiji in Italiji), po pričakovanju pa je največ zaupanja med državami Evropske unije.

5.3. TRENDI PRIHODNOSTI

Izmed vseh imigrantov se le redkokateri vrne v državo izvora. Zato se na vso moč trudijo, da bi si izboljšali življenjske razmere in premagali vse diskriminacijske pregrade, ki jih obkrožajo. Na žalost pa se vse poti obračajo v nasprotno smer. Zavračanje, diskriminacija, predsodki do priseljencev pripravljajo teren silovitim socialnim konfliktom, ki izgledajo vse bolj neizbežni.

Italija bo s programiranjem vstopov, sponzorstvom, s pravicami regularnih priseljencev, s politiko uvajanja imigrantov ter z borbo proti ilegalnim vstopom tujcev poskušala uravnati in kontrolirati migracijske trende in s tem povezanimi odnosi med imigranti in Italijani. Italija se zaveda, da jih potrebuje, čeprav so med prebivalstvom nepriljubljeni. To bo poskušala spremeniti, a ima dokaj malo možnosti. Zgodovina jasno prikazuje, da je bila minimalna stopnja civiliziranosti le redkokdaj in le za kratek čas dosežena.

Italija uvaja in bo uvedla še več programov za izobraževanje in usposabljanje priseljencev, da bi jim olajšala uvajanje in prilagajanje trgu dela in socialnim odnosom. Poleg tega uvaja razne izobraževalne programe na osnovnih in srednjih šolah, da bi približala mladino novi multietnični družbi in bi se tako tendenca z novimi generacijami v prihodnosti vsaj delno obrnila (Dondi, 2001).

6. ILEGALNA DELOVNA SILA

6.1. MERJENJE SIVEGA GOSPODARSTVA

Nova različica mednarodnega sistema za nacionalno preračunavanje (SNA93) in sledeča dopolnitev evropskega sistema za preračunavanje (SEC95) sta bistveno prispevali k razjasnitvi koncepta sivega gospodarstva in predstavljata referenčno točko za izdelavo ocen, izvedenih od različnih nacionalnih statističnih inštitutov, predvsem v okviru Evropske unije, zagotavljajoč boljše mednarodno kompatibilnost ocenjenih agregatov. Tri različice sivega gospodarstva so ilegalna, neformalna in siva ekonomija (URL: <http://www.welfare.gov.it>, 2003). Ilegalna ekonomija je tista, ki je prepovedana po zakonu ali pa postane nedovoljena, če se z njo ukvarjajo neavtorizirane osebe. Neformalna ekonomija se sklicuje na produktivne institucionalne enote, za katere je značilna nizka raven organizacije, šibka ali neprepoznavna ločitev med delom in kapitalom ter delovni odnosi, ki temeljijo na priložnostni zaposlitvi, sorodstveni zvezi in osebni odnosu namesto na formalnih pogodbah. Siva ekonomija je sestavljena iz legalne produkcije, ki je javna uprava ne pozna iz več razlogov: zaradi davčne utaje, utaje socialnih prispevkov, nespoštovanja zakonsko predpisanih minimalnih plač, ur dela, varnosti pri delu,...

6.2. ILEGALNA DELOVNA SILA V ŠTEVILKAH

Ilegalna delovna sila v Italiji je pretežno tujega izvora (ilegalni priseljenci). Leta 1992 je bilo število ilegalnih zaposlencev 3.137.000, od tega 2.576.000 podrejenih; leta 1997 pa 3.428.000, od teh 2.840.000 podrejenih. Delež ilegalnega dela, glede na količino celotnega dela, je od leta 1992 do leta 1997 zrasel s 13,4% na 15,2%, za podrejene delavce s 15,9% na

18,1%, za samostojne delavce pa s 7,7% na 8,6%. Polnozaposlenih ilegalnih delavcev je bilo v letu 1992 962.000, v letu 1997 pa 1.117.000 (URL: <http://www.istat.it/Comunicati/Fuori-calle/Occupazione-sommerso-Statistiche.htm>, 2003).

Izkrcavanje ilegalnih pribežnikov na južne obale Italije se je v letu 2000 zmanjšalo za 46,4% v primerjavi z letom 1999, in sicer iz 49.999 enot na 26.817 enot. Največ pribežnikov je bilo: Kosovčanov (23.239) v letu 1999, Kurdov (7.566) in Albancev (5.782) v letu 2000.

Število ilegalnih tujih delavcev se hitro spreminja, zlasti ob prehodu iz zimskega v poletni letni čas. Najverjetneje pa se podatki Ministrstva za notranje zadeve dokaj blizu dejanskim številkam. Tako se lahko okvirno oceni navzočnost okoli 600.000 stabilnih ali polstabilnih ilegalnih delavcev ter 300.000 priložnostnih ali sezonskih ilegalnih delavcev. Število priložnostnih ali sezonskih ilegalnih delavcev se v zadnjih letih skokovito povečuje.

Sektor, ki vključuje trgovino, hotele in javne lokale, transport in komunikacije absorbira približno tretjino celotnega ilegalnega dela, in sicer 30,7% v letu 1992 ter 32,6% v letu 1997. Po italijanskih cestah se prodaja med petdeset in sedemdeset tisoč oseb, od katerih jih 65% dela na cestah, 35% pa po hotelih in stanovanjih; 20% od vseh je mladoletnih. Okoli 25.000 prostitutk je ilegalnih pribežnic, predvsem Nigerijk, Albanek, Poljakinj ter Belorusinj. 10% od vseh je prisiljenih v prostitucijo od svojih zvodnikov, ki jim grozijo. Okrog 20-30% je transeksualcev. Letno se devet milijonov strank zateče k prostitutkam, od teh 80% zahteva seks brez kondoma.

Leta 1998 je bilo od vseh zaradi tihotapljenja ovadenih tujcev kar 80% Maročanov, sledili so jim z razdaljo Alžirci (6%) in Tunizijci (5%). Kar pa se tiče razpečevanja drog, predstavljajo Maročani 36% vseh ovadenih, Tunizijci 16% ter Alžirci 11%. Izkoriščanje prostitucije se lahko v 42% pripiše Albancem, sledijo jim bivši Jugoslovani (10%) in Nigerijci (7%). (URL: <http://www.istat.it/Comunicati/Fuori-calle/Occupazione-sommerso-Statistiche.htm>, 2003).

6.2.1. PROBLEMATIKA ALBANSKIH ILEGALCEV

Splošno prepričanje Italijanov je, da so Albanci kradljivci, razpečevalci, kriminalci. To se dogaja predvsem zaradi slabega poznavanja realnih podatkov in zaradi velikega nezaupanja. To vodi do visoke stopnje netolerance.

Zaradi hude ekonomske krize v Albaniji leta 1996 in hude rasti brezposelnosti leta 1998 se je število albanskih ilegalnih pribežnikov povečalo (glej tabelo 12). Od teh je veliko ilegalcev (med 70 in 80%), ki se na različne nezakonite, drage in predvsem nevarne načine poskušajo pritihotapiti v Italijo. V letu 2001 je bilo iz Italije izgnanih 11.693 Albancev (ISTAT, 2003). Večina Albancev v Italiji je zaposlenih v gradbeništvu, kmetijstvu in gospodinjstvu (ženske).

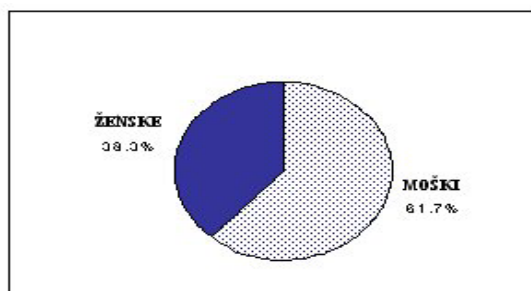
Tabela 12: Albanski priseljenci v obdobju od leta 1990 do leta 2002

LETO	31.12.1990	31.12.1998	31.12.1999	31.12.2000	31.12.2002
ITALIJA	2034	91.537	127.136	163.868	168.963

Vir: ISTAT: Cittadini stranieri residenti – immigrazione albanese, 2003.

V sliki 8 je razviden odstotek moških in žensk, ki se odločijo za imigracijo v Italijo. Kot je razvidno, se za to odločajo moški, stari od 19 do 40 let.

Slika 8: Odstotek Albancev po spolu, ki se odločijo za imigracijo v Italijo, 2001

Vir: Ministrstvo za notranje zadeve: Dati statistici sull'immigrazione, 2002.

V sklopu sodelovanja italijanskih in albanskih oblasti je bilo v zadnjih treh letih na albanskih obalah ustavljenih 309 čolnov z okoli 7500 ilegalci na krovu, zaseženih več plovil, avtomobilskih vozil in 33 zabojev cigaret. Aretiranih je bilo več italijanskih in albanskih državljanov, ker so se ukvarjali z ilegalnim transportom Albancev v Italijo (Melchionda, 2003).

6.2.2. TRAGEDIJE, POVEZANE Z ILEGALNIMI PRISELJENCI

Ilegalno priseljevanje je vseskozi povezano s hudimi tragedijami. Transportne razmere so namreč tako slabe, da prihaja pogosto do smrtnih žrtev. V nadaljevanju je kronološko naštetih nekaj takih tragedij (URL: <http://www.repubblica.it>, 2004):

- 19.10.2003: ponoči potone čoln petdeset milj od Lampeduse – uradno trinajst mrtvih, glede na pripovedovanje 27-ih preživelih pa je bilo na krovu vsaj sto ilegalcev;
- 17.10.2003: ladja s 30-imi ilegalci potone blizu Lampeduse – štirje mrtvi;
- 20.06.2003: Ob tunizijski obali potone ladja z 200 osebami – najdenih dvajset trupel;
- 17.06.2003: ob obali Lampeduse potone čoln s 70-imi ilegalci – najdenih šest trupel in trije preživeli;
- 19.01.2003: ob obali mesteca Capo Santa Maria di Leuca najdejo šest trupel;
- 01.12.2002: najdenih 44 trupel, žrtev dveh potonov med libijsko in italijansko obalo;

- 15.09.2002: ladja potone ob obali mesta Capo Rossello – najdenih 37 trupel liberijskih ilegalcev, 92 rešenih;
- 08.06.2002: nekaj deset metrov od italijanske obale, pri mestu Castro Marina finančna policija opazi dva albanska državljana, ki mečeta v morje 40 ilegalcev ter zabadata z nožem tiste, ki se temu upirajo – najdena štiri trupla;
- 07.03.2002: v sicilskem kanalu potone sedemmetrska ladja – najdenih dvanajst trupel, negotovo število pogrešanih;
- 10.06.2001: najdenih dvanajst trupel albanskih ilegalcev, odvrženih v morje od vodnikov, 22 rešenih;
- 04.05.2000: gumijasti čoln, poln ilegalnih pribežnikov, se zaleti v ladjo policije – dva mrtva, vsaj deset pogrešanih;
- 12.12.1999: potone gumijasti čoln – 59 mrtvih;
- 15.08.1999: med črnogorsko in italijansko obalo potone ladja polna romskih družin – več kot sto mrtvih;
- 12.10.1997: najdena razbitina ladje s 54-imi trupli na krovu;
- 25.12.1996: potone dvesto ilegalcev, večinoma Pakistancev, med Malto in Sicilijo.

6.3. PRAVICE ILEGALNEGA PRISELJENCA

Tujec, ki v Italiji prebiva ilegalno, ima zagotovljeno le zaščito osnovnih človeških pravic, uzakonjenih v predpisih notranjega prava, mednarodnih konvencij ali v načelih mednarodnega prava. Te pravice so: jurisdikcijsko varstvo, varstvo zakonitih koristi v zvezi z javno upravo, pravica do prevoda (v razumljiv jezik) vseh ukrepov povezanih z izgonom, pravica do iskanja pomoči pri diplomatskih predstavništvih za pridobitev diplomatske zaščite, pravica do ambulantnega in osnovnega bolnišničnega zdravljenja v primeru bolezni in nesreče, pravica do izobrazbe in dostop do izobraževalnih storitev za mladoletne. Iz tega spiska pa so izključene pravica do enakosti pri ravnanju ter nedotakljive pravice delavcev (URL: <http://www.interno.it>, 2003).

7. TUJA DELOVNA SILA V DRŽAVAH OECD IN ITALIJI

7.1. STATISTIČNI PODATKI O IMIGRANTIH

V večini držav članic organizacije OECD (Organisation for Economic Co-operation and Development) sta število tujcev ali imigrantov ter njihovo razmerje s celotnim prebivalstvom v zadnjih desetih letih neprestano naraščala. Čeprav je sprejem stalnih tujih delavcev v tem obdobju zelo nizek, je sprejem začasnih tujih delavcev široko razširjen, zato je večina držav članic OECD sprejela merila za olajšanje sprejema kvalificirane in visokokvalificirane tuje

delovne sile. Tuja delovna sila je najbolj razširjena v terciarnem sektorju (URL: <http://www.oecd.org>, 2003).

Velika ranljivost tujih delavcev do brezposelnosti in njihova nizka stopnja možnosti zaposlitve kažeta, da se soočajo, še posebej v Evropi, s težavami pri vključevanju na trg dela. Te težave so pripisljive določenemu obdobju adaptacije, kvalifikacijam in izkušnjam, ki se vedno ne ujemajo s potrebami trga dela, slabemu razumevanju jezika države gostiteljice ter zaposlitveni diskriminaciji.

Zaposlovanje občasnih in sezonskih tujih delavcev vnaša na trg dela več fleksibilnosti in odvrča delodajalce od zaposlovanja nedokumentiranih tujih delavcev. Zaposlovanje tujcev onemogoča tudi uravnavanje cikličnih fluktuacij. Vseeno pa se naleti na težave, ko se poskuša izvesti in dopolniti migracijsko politiko, katere poglobljena naloga je odgovoriti na kratkoročne potrebe trga dela. Imigracije ne morejo biti smatrane kot odgovorne za neravnotežje na trgu dela. Njihov prispevek na dolgoročno rast ni samo kvantitativni vpliv na povečanje delovne sile, ampak tudi kvalitativni vpliv na akumulacijo človeškega kapitala.

Tabela 13: Tuje prebivalstvo in delovna sila v izbranih državah OECD za let 1988 in 1999 (v tisočih in odstotkih)

DRŽAVE	TUJE PREBIVALSTVO				TUJA DELOVNA SILA			
	V tisočih		% od celotnega prebivalstva		vtisočih		% od celotnega prebivalstva	
	1988	1998	1988	1998	1988	1998	1988	1998
AVSTRIJA	344	737	4,5	9,1	161	327	5,4	9,9
BELGIJA	869	892	8,8	8,7	291	375	7,2	8,8
ČEŠKA REBUBL.	ni podatka	38	ni podatka	0,4	ni podatka	23	ni podatka	0,5
DANSKA	142	256	2,8	4,8	65	94	2,2	3,2
FINSKA	19	85	0,4	1,6	ni podatka	35	ni podatka	ni podatka
FRANCIJA	3597	3263	6,3	5,6	1557	1587	6,4	6,1
NEMČIJA	4489	7320	7,3	8,9	1911	2522	7,0	9,1
GRČIJA	ni podatka	228	ni podatka	2,6	ni podatka	167	ni podatka	3,8
ISLANDIJA	ni podatka	3	ni podatka	1,5	ni podatka	2	ni podatka	1,4
IRSKA	82	111	2,4	3,0	35	48	2,7	3,2
ITALIJA	645	1250	1,1	2,1	285	332	1,3	1,7
JAPONSKA	941	1512	0,8	1,2	ni podatka	670	ni podatka	1,0
KOREJA	45	148	0,1	0,3	ni podatka	77	ni podatka	0,4
LUKSEMBURG	106	153	27,4	35,6	69	135	39,9	57,7
NIZOZEMSKA	624	662	4,2	4,2	176	208	3,0	2,9
NORVEŠKA	136	165	3,2	3,7	49	67	2,3	3,0
PORTUGALSKA	95	178	1,0	1,8	46	89	1,0	1,8
SLOVAŠKA	ni podatka	27	ni podatka	0,5	ni podatka	6	ni podatka	0,3
ŠPANIJA	360	720	0,9	1,8	58	191	0,4	1,2
ŠVEDSKA	421	500	5,0	5,6	220	219	4,9	5,1
ŠVICA	1007	1348	15,2	19,0	608	691	16,7	17,3
VELIKA BRITANIJA	1821	2207	3,2	3,8	871	1039	3,4	3,9

Vir: OECD (2001), *Trendi in mednarodne migracije*, str. 4.

Delež tujcev v celotni populaciji se močno razlikuje med državami članicami OECD (tabela 13). Leta 1998 je bil ta delež dokaj visok v Luksemburgu in Švici, okrog 9% v Avstriji, Nemčiji in Belgiji, okrog 6% pa v Franciji. V novih imigracijskih državah, kot so Finska, Italija, Portugalska in Španija ostaja odstotek tujcev dokaj nizek (med 1,6 in 2,1 %). Enako velja tudi za Japonsko, Korejo, Mehiko in Turčijo (URL: <http://www.oecd.org>, 2003).

Zaradi razlik v uporabljenih definicijah in načinih zbiranja podatkov v posamezni državi članici OECD je včasih tuja ali imigracijska delovna sila v različnih državah težko primerljiva. Na primer, nekatere države članice OECD nimajo podrobnih statističnih podatkov o številu samostojno zaposlenih tujih delavcev. Vse evropske države, članice OECD, ne vključujejo obmejnih delavcev (tiste, ki vsakodnevno prečkajo mejo za na delo in se na koncu delovnega dne vrnejo v državo izvora) med delovno silo. Poleg tega pa ni vedno

Tabela 14: Tuje zaposlovanje glede na ekonomsko aktivnost v državah članicah OECD (v odstotkih od celotnega zaposlovanja tuje delovne sile, povprečje let 1998 in 1999)

Države/ /ekon.aktivn.	Kmetijstvo in ribištvo	Rudarstvo in proizvodnja	Gradbeništvo	Trgovina	zdravje, izobrazba, socialno delo	Gospodinjska pomoč	Javna uprava	Druge storitve	skupaj
Avstrija	1,2	27,9	12,3	25,0	13,5	0,9	1,7	17,6	100
Belgija	1,7	23,4	8,9	22,6	16,3	0,7	8,8	17,7	100
Češka	2,8	31,2	12,3	21,6	17,4	0,0	3,8	10,9	100
Danska	5,0	16,2	3,3	21,7	30,3	0,0	3,5	20,0	100
Finska	4,2	15,8	5,3	24,6	31,1	0,0	0,4	18,7	100
Francija	2,9	20,5	16,7	18,3	12,3	7,2	2,6	19,3	100
Nemčija	1,6	35,3	8,7	23,0	15,0	0,6	2,0	13,8	100
Grčija	3,5	19,3	26,6	19,0	5,9	19,9	0,8	5,0	100
Islandija	6,2	33,0	1,1	14,8	28,6	0,0	5,4	10,9	100
Irski	2,8	20,5	5,9	21,9	22,5	1,9	1,3	23,2	100
Italija	6,0	29,0	9,4	17,7	11,1	10,4	3,0	13,4	100
Japonska	0,3	62,2	2,0	8,2	ni podatkov	ni podatkov	ni podatkov	27,3	100
Luksemburg	1,1	10,9	15,4	20,5	11,5	3,7	11,7	25,2	100
Nizozemska	2,7	24,1	4,4	20,7	17,8	0,3	5,0	25,1	100
Norveška	1,6	16,9	4,7	20,8	33,3	0,5	1,9	20,3	100
Portugalska	3,3	17,4	18,6	24,3	17,9	6,1	1,8	10,6	100
Španija	9,0	11,6	8,8	26,1	14,2	16,4	1,3	12,5	100
Švedska	2,3	21,3	2,1	22,0	32,4	0,0	1,9	18,1	100
Švica	1,0	23,5	8,8	22,4	21,9	1,6	3,6	17,1	100
Velika Britan.	1,6	19,3	7,1	19,8	24,1	0,5	6,0	21,6	100
Avstralija	2,1	18,8	7,9	22,4	16,1	3,2	3,1	26,4	100
Kanada	2,4	19,6	5,0	24,1	24,6	ni podatkov	3,8	20,4	100
Madžarska	3,1	23,2	6,2	25,7	22,5	0,0	3,4	16,0	100
ZDA	3,6	18,6	6,1	22,9	2,2	2,0	20,8	23,7	100

Vir: EU labour force survey, Eurostat; EU labour force survey, Australian bureau of statistics; Statistics Bureau, Japan; 1996 Census, Statistics Canada; Current Population Survey, US Bureau of the Census, str.6.

mogoče dobiti podatke o številu sezonsko zaposlenih delavcev (zlasti v kmetijstvu in turizmu) ali občasnih delavcev. Čeprav države članice Evropske unije opravljajo ankete o zaposlenosti (v osnovi enkrat na leto) in sledijo skupni metodologiji, harmonizirane rezultate objavlja Eurostat, vsi predhodno omenjeni problemi s tem niso rešeni. Še več, te ankete ne vsebujejo kolektivnih gospodinjstev, kot so delavski domovi, kjer veliko imigrantov živi. In nazadnje, nedokumentirane imigracije ter ilegalno zaposlovanje tujcev se samo delno odražajo v uradnih statistikah, kajti vsi nedokumentirani imigranti si nazadnje ne pridobijo uradni sprejem. Pri večini držav članic OECD ni podatkov o izstopu imigrantov ali tujcev iz trga dela (prekinitev dela, odhajanje v pokoj, vračanje v državo izvora, naturalizacija,...), kar bi preskrbelo podrobnejšo sliko gibanj na trgu dela.

Tabela 14 predstavlja pregled porazdelitev tujih delavcev po sektorjih v obdobju 1998-1999. Tujci močno prevladujejo, v primerjavi s celotno delovno silo v državnem sektorju, v sektorjih kot so rudarstvo in proizvodnja v Avstriji, Nemčiji, Italiji, Švici, Avstraliji in Kanadi. Močno prevladujejo tudi v gradbeništvu v Avstriji, Franciji, Grčiji, Luksemburgu in

Tabela 15: Razdelitev zaposlitve glede na tip poklica (v odstotkih), povprečje let 1998-99

DRŽAVE/VRSTA DELA	ZAPOSILITEV TUJE DELOVNE SILE		CELOTNA DELOVNA SILA	
	Modri ovratniki	Beli ovratniki	Modri ovratniki	Beli ovratniki
Avstrija	67,1	21,8	40,8	40,8
Belgija	41,6	47,1	32,0	57,3
Češka	50,8	33,7	44,8	42,8
Danska	40,8	46,8	33,6	50,6
Finska	40,2	41,2	35,7	52,1
Francija	62,7	25,8	37,1	50,2
Nemčija	55,9	29,9	36,1	52,3
Grčija	78,3	9,8	47,1	40,2
Madžarska	28,5	ni podatkov	ni podatkov	ni podatkov
Islandija	50,9	56,2	45,6	40,2
Irska	27,6	31,2	37,6	43,1
Italija	62,0	58,6	39,1	46,7
Luksemburg	43,4	45,0	34,6	55,7
Nizozemska	40,0	50,5	27,0	60,3
Norveška	30,5	51,1	30,0	50,7
Portugalska	51,3	30,9	56,5	29,9
Španija	47,8	35,7	47,6	38,5
Švedska	38,4	41,2	30,6	51,3
Švica	38,6	45,9	30,9	55,8
Velika Britanija	23,0	58,3	29,1	56,0
Avstralija	34,2	57,9	31,6	58,5
Kanada	22,7	67,7	21,6	69,1
Japonska	70,9	22,8	33,4	36,5
Zda	33,9	46,5	26,8	59,3

Vir: EU labour force survey, Eurostat; EU labour force survey, Australian bureau of statistics; Statistics Bureau, Japan; 1996 Census, Statistics Canada; Current Population Survey, US Bureau of the Census, str.10.

Portugalski. Sodeč po tabeli je v kmetijstvu in ribištvu zaposlenih relativno malo tujcev, nekoliko večji odstotek je le v Španiji (9%), Islandiji in Italiji (pri obeh okoli 6%). Relativno malo je tudi zaposlenih v gospodinjski pomoči, izjeme so le Grčija, Španija in Italija. Najmanjše število tuje delovne sile je zaposlene v sektorju javne uprave. Razlog je v tem, da je ta sektor rezerviran zgolj za državljane tiste države.

V tabeli 15 je prikazana razdelitev zaposlitve glede na tip poklica za povprečje let 1998-99. Tabela dokazuje, da so tuji delavci številčnejši od nacionalnih delavcev v nižjih socialno profesionalnih kategorijah. Torej se tuji delavci zaposlujejo v sektorje modrih ovratnikov številčneje kot v sektorje belih ovratnikov. Čeprav je razlika največja v novejših imigracijskih državah (Češka, Grčija, Italija, Japonska, Portugalska in Španija), je prisotna in ne popušča tudi v starejših imigracijskih državah, kot so Avstrija, Francija in Nemčija. Modri ovratniki so definirani kot obrtni delavci ter sorodni poklici, operaterji in monterji strojev in obratov v industriji ter osnovni poklici. Beli ovratniki pa vključujejo zakonodajalce, višje uradnike in managerje, tehnične strokovnjake in profesorje. Celotna delovna sila prav tako vključuje storitvene delavce, prodajalce, kvalificirane delavce v kmetijstvu in ribištvu (URL: <http://www.oecd.org>, 2003).

Tabela 16: Zaposlitveni status glede na narodnost leta 1999 (v tisočih in odstotkih)

DRŽAVE/ /ZAPOsLENOST	DRŽAV LJANI		TUJ CI	
	Celotna zaposlenost (v tisočih)	Samostojno podjetniki (%od celotne zaposlenosti)	Celotna zaposlenost (v tisočih)	Samostojno podjetniki (%od celotne zaposlenosti)
Avstrija	3342	14,5	336	5,2
Belgija	3682	17,3	306	17,2
Češka	4692	14,4	24	22,2
Danska	2644	9,3	63	8,6
Finska	2310	13,8	23	12,4
Francija	21529	12,3	1225	10,3
Nemčija	33157	10,9	2914	9,8
Grčija	3789	43,0	150	8,7
Islandija	148	18,3	3	7,7
Irska	1534	19,0	53	19,7
Italija	20407	28,4	210	18,5
Luksemburg	104	10,8	73	6,7
Nizozemska	7365	11,5	239	10,0
Norveška	2187	7,7	65	9,1
Portugalska	4732	27,0	56	20,6
Španija	13582	21,7	174	22,6
Švedska	3905	11,4	149	12,5
Švica	3084	20,3	756	8,9
Velika Britanija	26286	12,0	1020	14,1
Avstralija	8491	14,0	Ni podatkov	Ni podatkov
Kanada	10726	9,1	2541	10,4
Zda	115079	8,8	17100	7,3

Vir: EU Labour force survey, data supplied by Eurostat; Labour force survey, Australian Bureau of Statistics; 1996 Census, Statistics Canada; BLS United States, str. 12.

V tabeli 16 je prikazana primerjava deleža samozaposlenih nacionalnih in tujih delavcev v letu 1999. V nekaterih državah, članicah OECD, je delež samozaposlenih tujih delavcev približno enak deležu samozaposlenih nacionalnih delavcev. Tako je stanje v Kanadi, Franciji, Nemčiji in ZDA. Samozaposleni tuji delavci so številčnejši od samozaposlenih nacionalnih v Veliki Britaniji, Norveški, Švedski in Češki, obratno pa velja za Avstrijo, Grčijo, Islandijo, Italijo, Portugalsko in Švico.

Zanimivo je tudi pogledati, kako se giblje izobrazba tujih delavcev v določenih državah, članicah OECD. Kot primer je v tabeli 17 zbranih sedem držav, članic OECD. Prikazano je povprečje stopnje izobrazbe tujcev od leta 1995 do 1998. Za vse izbrane države je značilno, da je tuja delovna sila v povprečju relativno manj izobražena od nacionalne delovne sile.

Tabela 17: Tuje in domače odraslo prebivalstvo, razvrščeno po stopnji izobrazbe v izbranih državah članicah OECD (povprečje let 1995-98, v odstotkih)

DRŽAVE/ /IZOBRAZBA	OSNOVNOŠOLSKA IZOBRAZBA		SREDNJEŠOLSKA IZOBRAZBA		VIŠJA IZOBRAZBA	
	TUJCI	DOMAČINI	TUJCI	DOMAČINI	TUJCI	DOMAČINI
Zda	35,0	15,7	24,1	35,0	40,9	49,3
Nemčija	48,5	13,2	37,0	62,2	14,4	24,6
Francija	63,3	33,4	22,9	45,4	13,8	21,1
Italija	47,1	56,3	38,3	34,3	14,6	9,3
Velika Britanija	65,1	43,9	14,7	32,5	20,2	23,7
Kanada	22,2	23,1	54,9	60,3	22,9	16,6
Švedska	30,8	20,4	41,5	50,3	27,7	29,3

Vir: EU Labour force survey, data by Eurostat; Statistics Canada; US Bureau of the Census, str.15.

7.1.1. ZAPOSLOVANJE NEDOKUMENTIRANIH PRISELJENCEV

Čeprav je težko oblikovati točen seznam različnih poklicev, ki jih opravljajo nedokumentirani imigranti, kažejo informacije regularizacijskih programov precej širšo verigo teh poklicev od pričakovanega. Ključni sektorji pa so kmetijstvo, gradbeništvo, industrija, turizem, hoteli in gostinstvo ter pomoč v gospodinjstvu. Zaradi upadanja deleža kmetijstva in industrije v bruto domačem proizvodu pri večini industrializiranih držav se ilegalni imigranti vse bolj vpletajo v storitveni sektor, kjer njihova prisotnost sovпада z njegovim porastom. V državah kot sta Francija in Italija, najdejo strokovni nedokumentirani tujci delo v znanosti in inštrukcijah tujih jezikov kot tudi v bolniških storitvah, čeprav ponavadi za veliko nižjo plačo kot domačini. Sezonski turizem, trgovina in gostinstvo, kjer je potrebno delati veliko ur zaporedoma, so še druge možne zaposlitve ilegalnih tujcev. Ilegalno zaposlovanje se odraža v določeni stopnji zahtevnosti pri najetju določene kategorije delavcev ter v problemih glede ravnanja z ilegalno ekonomijo (URL: <http://www.oecd.org>, 2003).

8. SKLEP

Tujci lahko vstopijo v Italijo na več načinov. En način je kot turisti, ki si jih država želi čimveč in ne bo ovirala njihovega prihoda, zahtevala pa bo urejene dokumente. Drugi način je kot sezonski delavci, ki ostajajo v državi do zaključka sezonskega dela. Lahko vstopijo za začasno delo ali delo za nedoločen čas, za podrejeno ali samostojno delo.

Za vstop tujcev iz motiva zaposlitve uporablja Italija že več let kvotno politiko. Uvedli so jo leta 1990 z zakonom Martelli. Z drugima dvema zakona so jo le še okrepili in poostrili. V zadnjih letih si podjetniki (predvsem italijanski) intenzivno prizadevajo povečati letne kvote številke, ker jim nenehno primanjkuje nekvalificirane delovne sile. To je neke vrste nesmisel, saj ima Italija registrirano nadpovprečno visoko stopnjo brezposelnosti glede na evropsko povprečje. A Italijani se s fizičnimi in slabo plačanimi deli ne želijo več ukvarjati. Zato je vse bolj nujno potrebna tuja delovna sila.

Tujci se torej zaposlujejo predvsem v industriji, rudarstvu, gradbeništvu, kmetijstvu, gospodinjstvu. Ta dela so slabo plačana, z nečloveškimi urniki, slabo zavarovana in necenjena. Zaradi visokega standarda in pretežno boljše izobrazbe si Italijani lahko privoščijo čakati na ugodno zaposlitev. Poleg tega pa je nataliteta v Italiji negativna, zato se pojavlja pomanjkanje mladih kadrov, ki bi nadomestili delavce, odhajajoče v pokoj. In prav sem se usidrajo imigranti, kar je vsekakor obojestranska korist.

Italija ima velike probleme z vstopanjem ilegalnih tujcev v državo. Predvsem na južnih obalah težko kontrolira izkrcavanje albanskih in afriških pribežnikov. Z veliko truda in z meddržavnim sodelovanjem z Albanijo pa ji je v letu 2000 uspelo zmanjšati ilegalne pribežnike za skoraj 47% v primerjavi z letom 1999. Število ilegalcev se precej spreminja glede na sezonska dela. Največ se jih zaposli v trgovini, hotelih, javnih lokalih ter v transportu.

Stopnja tolerance med Italijani konstantno vpada. Vse bolj so prisotne diskriminacije in predsodki do tujih državljanov. Da bi država trenutno situacijo izboljšala, je pričela z uvajanjem tečajev usposabljanja in izobraževanja za priseljence, kar bi jim omogočilo hitrejše in lažje vključevanje na italijanski trg. Uvedla je tudi izobraževalne programe v osnovnih in srednjih šolah, da bi mlade približala novi multietnični kulturi. S tem poskuša dvigniti stopnjo tolerance in izboljšati medsebojne odnose med Italijani in priseljenci, kajti zaveda se, da je tuja delovna sila nujno potrebna za razvoj gospodarstva in blaginje v Italiji.

LITERATURA

1. Ambrosini Maurizio: La fatica di integrarsi, Immigrati e lavoro in Italia. Bologna: Societa editrice Il Mulino, 2001. 211 str.
2. Ambrosini Maurizio: Utili invasori, L'inserimento degli immigrati nel mercato del lavoro italiano. Milano: Franco Angeli, 2000. 288 str.
3. Campa Giuseppe: Riflessioni economiche sull'immigrazione. Rim: Laurus Robuffo, 2002. 80 str.
4. Carchedi Francesco, Mottura Giovanni, Pugliese Enrico: Il lavoro servile e le nuove schiavitù. Milano: Franco Angeli, 2003. 312 str.
5. Chieppa Roberto, Santosuosso Amedeo, Turri Gian Cristoforo: I tuoi diritti di straniero in Italia. Milano: Hoepli, 2000. 388 str.
6. De Luca Rosario, Bradaschia Silvia: Lavoratori extracomunitari. Milano: Wolters Kluwer Italia, 2002. 512 str.
7. Dondi Germano: Immigrazione e lavoro: riflessioni e spunti critici. Padova: Cedam, 2001. 180 str.
8. Grandi Mario, Pera Giuseppe: Commento breve alle leggi sul lavoro. Padova: Casa Editrice Dott. Antonio Milani, 1996. 1483 str.
9. Kukanja Anita: Institucije in razmere na trgu dela v Italiji. Diplomsko delo. Ljubljana: Ekonomska fakulteta, 2001. 47 str.
10. Malačič Janez: Demografija, teorija, analiza, metode in modeli. Ljubljana: Ekonomska fakulteta, 2000. 378 str.
11. Melchionda Umberto: Gli Albanesi in Italia. Inserimento lavorativo e sociale. Milano: Franco Angeli, 2003, 320 str.
12. Terracciano Ugo, Chiacchiera Marco: Stranieri-stranieri. Cosa cambia con la legge Bossi-Fini. Trento: Experta, 2002. 1260 str.
13. Urbanc Tamara: Zaposlovanje tuje delovne sile v Sloveniji. Diplomsko delo. Ljubljana: Ekonomska fakulteta, 2000. 41 str.

VIRI

1. 13. Censimento generale della popolazione. Rim: ISTAT, 1995, 515 str.
2. Bacci M.G.: Dizionario della lingua italiana. Milano: Casa Editrice Aristeia, 1992, 1103str.
3. Cittadini stranieri residenti. [URL: [//www.cestim.it/dossiers/dossier-albania.html](http://www.cestim.it/dossiers/dossier-albania.html)], 2004.
4. Consiglio Nazionale dell'Economia e del lavoro, Aggiornamento a ottobre 2002. [URL: <http://cnel.it>], 2003.
5. Fondazione Nord Est. [URL: <http://www.fondazione Nordest.net>], 2004.
6. Immigrazione e asilo. [URL: <http://www.stranieriinitalia.com/briguglio/immigrazione-e-asilo.htm>]. 2003.
7. Immigrazione. [URL: <http://www.lunaria.org/immi/materiali.asp>]. 2003.
8. ISTAT – Le previsioni della popolazione. [URL: <http://www.istat.it/Comunicati/Fuori-cale/centrale.htm>]. 2000.
9. L'occupazione non regolare nelle nuove stime di contabilità nazionale, ISTAT. [URL: <http://www.istat.it/Comunicati/Fuori-cale/Occupazione--sommerso--Statistiche-.htm>], 2003.
10. La competizione occupazionale tra lavoratori italiani e stranieri in Italia: Notizie R&P-Ricerche e Progetti, semestrale di informazione.[URL:http://www.repnet.it/n200_2.htm], 1994.
11. La condizione dei lavoratori extracomunitari in Italia: Eurispes.[URL: <http://www.eurispes.it/Eurispes/61/default.htm>], 2003
12. La presenza straniera in Italia negli anni novanta. Rim: ISTAT, Servizio sviluppo prodotti per la diffusione, 1998. 550 str.
13. La presenza straniera in Italia, Caratteristiche demografiche. Rim: ISTAT, 2000. 242 str.
14. La Repubblica. [URL: <http://www.repubblica.it>], 2004.
15. Lavoro delocalizzato e diritti di cittadinanza: Fondazione Internazionale Lelio Basso. [URL: <http://www.grisnet.it/filb/default.htm>], 2003.

16. Ministero del lavoro. [URL: <http://www.welfare.gov.it>], 2003.
17. Ministero dell'Interno – Stranieri. [URL: <http://www.interno.it>] 2000.
18. Sommario di statistiche storiche dell'Italia 1861-1975. Rim: Istituto Centrale di statistica, 1976. 187 str.
19. Sommario di statistiche storiche dell'Italia 1926-1985. Rim: Istituto Centrale di statistica, 1986. 358 str.
20. The employment of foreigners: outlook and issues in OECD countries. [URL: <http://www.oecd.org>], 2003.